

Часопис је уписан у Регистар медија
Министарства културе и информисања Републике Србије
под бројем NV001011 од 28. априла 2021. године

Суштина поетике – часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник
Анђелко Заблаћански

Уредници
Невена Милосављевић
Јелена Трајановски Станковић
Јасна Миленовић
Владимир Александрович Бабошин
Марко Јуришић

Лектор и коректор
Дајана Лазаревић

Издавач
Удружење поетских стваралаца,
Милана Недељковића 40, Глушци

Контакт
+381649803118
sustinapoetike@hotmail.com

Интернет адреса
www.knjizevnicasopis.com

ISSN 2620–0988

Часопис је покренуо
Анђелко Заблаћански
23. новембра 2013. године

Штампа
Print Lab, Београд

Часопис излази четири пута годишње

Тираж
50

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 76

Јануар/март 2023

Слика на насловној страни
Берта Моризо – *Близу огледала* (1890)

Уместо речи уредника

СЕЋАЊЕ НА АНДРИЋА

(Иво Андрић је умро 13. марта 1975)

*
**

Такав је живот да човек често мора да се стиди онога што је најлепше у њему и да управо то сакрива од света, па и од оних који су му најближи.

*
**

Оно што је најлепше на искреној и дубокој љубави, на којој је све лепо, то је да у односу према ономе кога волимо ни једна наша мана не долази до израза. Много шта што је зло у нама ишчезава а оно што је добро устостручи се.

*
**

Оно што може и бити и не бити увек се, на крају крајева, покори ономе што мора бити.

*
**

Живети у страху, у кајању, у сталном страху од страха, не моћи ока склопити и не моћи душом данути, и при свему томе радити и смејати се и разговарати, то значи за људе као ја живети и успевати међу светом.

*
**

Има жена које су неугледне и опоре на очи, као сеоски хлебац, али крију у себи велику и здраву сласт за онога ко се не да збунити спољашњошћу него гледа и осећа дубље и стварније.

(Знакови поред пута)

Циклус песама Адел – Ирена Бодић

1

Одржи минут ћутања
За ту патетичну кују
Настави да живиш даље.
Нек овај глас уплови
У њено ухо и
Тамо остане.
Никад Ти неће вратити
Што је твоје.

Мисли... Што попут риба
Сребрнкасто, кривудаво плове.
Не дај јој сав улов,
Не тајну чудних туга.
Никаква их утеха не дотиче
Те мале чворове
У мозгу скривене.
Минут ћутања за Адел
Нек буде избрисана
Док не поприми
Други облик
Та Адел.

2

Адел
коса ти нарасла.
имаш седам пута
седам пута
седам година.

Из горког врукта
потекла, са птицама
птицама певаш.

Давно ти пролеће
пролете, а јесен жута
ко бебина кака
попримила боју
живог мртваца.

Безубо жваћеш
црни хлеб смекшан
у роси ливада.

Сестро моја Адел
даровах те.....
собом.

3

Као пролетње комешање
облака,
будила се земља зимом
застуђена.

Кроз загушљиву мемлу
година, кроз пустошину
унутрашњег зида, облине
јајета.

Љубила сам.
Остаје ми још крајак
пролећа и делић лета.
А онда, одлазим и ја.

4

Тешко је живети
Тешко је корачати
И непрекидно
Мењати костиме
А не пасти у несвест.

Адел, тако тиха
Тако модра
Ти седим
Крај одра
Ти додирујем
Косу, кожу лица.

Буди се Адел!
Трнова си Ружица
Заспала дубоким сном.

5

Ако се некад вратим
имаћу зелену косу и
позлаћено лице
(обрве попут Адел)
волећу мачке и
родићу десет синова и
десет кћери.

Ходаћу наглавачке
И на стопала обуваћу
рукавице.

Опет ћу писати песме
и жуљне и јаке и нежне и
живећу ту и кад живим негде
неки други живот.

6

Нико нема појма
Какав је осећај
Живети у твојој кожи
С тим осећајем гушења,
Ужасном глаћу
За ваздухом.

И земља има своју сенку
Тамну, извучену
Негде из дубине.
Адел

Тугом зрачиш
Блештавом
Попут ватре.

7

Адел жели
Живети напољу
Хранити се супом
Од брезове коре
И кишнице,
Слушати пригушен
Ударац корица
Књиге узорака
Од ноћи са својим
Инсектима и
Мрким слојевима,
У ружичастим ципелама
Газећи небо
Индиго боје.

Крхкост дечака
Побуђује нежност,
Могоа би бити
Њено најстарије дете
Чудно недокучив
С испадима дивљег беса.
Могла би га волети.
Адел у ружичастим ципелама
Газећи небо индиго боје.

8

Оно што је ушло
Оно што је изашло
Адел,
Ухо Ти сачмом
Изрешетано.
Непце сврби
Крвца ври.

Из темена
Мозак пени
Ври.
Из утробе
Мука куља
Ври.

Хладан теј
Од чаура
Ври.
Зрно мака
Под јабланом

9

Зарасла си бол
У несаници
Уздахом
Тишину поткрадаш.

У пепелу ватре
Пламена Ти крв
Из носа потекла.

Нага Ти дојка
Ноћурком
Цвета.

10

Господине, изговорите мало
Јутарњег руја на прагу мог дома,
поделићемо шољицу кафе
док нема никог у близини.

Још сам у хаљетку од сан-јаве
закопчана до пејсажа свакодневице.
Одрешите руј да подгрејем тело
опесмивши росу душе.

Сколила ме зорно
шарена граја сликареве смрти
у попришту боја.
Адел, сва од вриска.
Адел, сва од пољуба.
господин Климт кистом од обрва
немогуће је топлоту бојити.

Триптих – Бошко Сувајџић

I

Господе, поучи ме о камењу
које улази у грађевину духа.
Тихује ли море у шкољци без слуха
да би се копно градило на стењу?

Стих ми дај пушкински, див-поете кафтан,
и у њему крепост душин-разговора.
Бонацу што спира питомину мора,
животињу мита – накот земље, златан.

Време ми се мањи – заноктица бића,
попут Биберчета (педаљ нокат-палца);
засад све је тањи, свет лишен открића,

и дух чили, видљив оку Свезнадалца.
Пупи ми под језиком, ружо крилатице:
твој је један камен свег камења лице.

II

Ходао сам по граду аналепсе
искушавајући мисао има ли у мени Бога:
или сам пенушавост воде, цеђ талога,
трг лепршавости, усхићеност скепсе?!

А свуда у мени стајао је Бог,
растресит и мекан, топал као киша,
водећи ми корак, лак попут ластиша,
ходајући ходом који није ход.

Бог је струк гитаре у лежишту сталка,
дрво које мисли параболом листа,
ребро под језиком – тајно писмо калка.

Бог је зев дубина, апокрифна глоса,
запис из познања истинитог бивства
што ми цели душу кô пчелињи восак.

III

Дај ми моћни сигнал, кодирану шифру,
записник о паду легеонске флоте.
У нутрину пролаз. Свилу и кадифу
ти подај другоме. Мени дај грамоте,

тапије од храма – не украсе празне;
предивне вештине и срасло обличје,
достолетја камен, седмовратно Жичје,
олтаре и тамјан, и шифре прилазне

до заветног, мада изгубљеног Града.
Дрво које плаче кад ромиња киша.
Силу која дадне да постане виша

душа која страда од царства што лебди.
(Сузу када падне.) Владара што влада,
а, у ствари, следи.

Љубавна поезија – Славојка Кокић

ЈЕЛА

Накитили ме
засљепљујућим сјајем
Звијезде Витлејема,
па сад водим мудраце
до колијевке
жртвеног јагњета,
не би ли
грешне избавила...

А рођена
у дубини бескраја,
са жилом срчаницом
танано везаном
за искре радости
китећи васељену.
Тукли ме
олујни сњегови
у засјени среће.
Од тог бола
моје шишарке
постадоше
снажније и веће.

Градећи
домове среће
живим и постојим...

СОНЕТ О НЕМЈЕРЉИВОЈ ЉУБАВИ

Твој одлазак истка непреболну рану
у свјетлости дана ког сјећање чува,
немјерљива бол је слуга моме дану
кад елегију сјете вјетар задува.

А пуцало све је од љубавне моћи
када првим дахом задојила си ме,
сад ми сузе тешке натопише очи,
ријечи без одзива оживјеше риме.

Кад би љубав могла пјесмом да се мјери,
измјерила не би твоје успаванке,
рубљене у нади и очврслој вјери.

Видике мог неба штитиш загрљајем,
док дане ми грле руке његованке
и звијезде су јадне. За тебе их дајем!

ГЕОДА

1.

Твог
срца око
озарено
чило

витражем
љубави
покреће
било,

свети
благовјесник
свијетли
у мраку

навијек
уткан
у сунчеву
зраку

2.

Извор твог погледа, свјетлост жива
кад ти срца око распламса жар,
на час озарено згариште скрива
од вајкада чило, јер има неслућени дар.

Крхким витражем разасутих боја,
сніваш чар љубави налик свечаном звону,
док бруј покреће тврђаву непокоја,
озвучи било, вјечној љубави спону.

Тај свемир свети у љубичастој магли
среће благовјесник, душевног мира дах,
заносно свијетли у олуји што нагли,
личи и мраку и смирају у исти мах.

Уклесан навијек у мог срца врата,
у молитву уткан Господу знану,
кристалисан у сунчеву боју злата,
налик на зраку из геоде исткану.

ЈЕЦАЈИ МОЈЕ ДУШЕ

Још ти име дозивам вриском што тишину ноћи слама,
Ехо бола јечи у крхотинама минуле среће,
Цвилећи расипам продоран јецај што упит намеће
Ако је, дакле, свјетлост у теби тама, колика је тек тама?

Јецаји свијеће разобличавали су таму неба
Исткани нитима неслућене радости наших дана
Молитвено се одзивам на зов туге, попришта рана
Океану одбљеска суза, зар твог осмијеха треба.

Још само пјесмом дотичем даљину свјетлосних небеса
Ех, да ти у оку видим све што у љубави постоји,
Да ти оживим утихло срце мистеријом чудеса...

У располућеној души мук, казаљка времена стоји
Шапатом дозивам небо ткано од звјезданих завјеса
Енергијом сјећања моје срце наше часе броји.

Песник из расејања – Ранко Радојичин Радовић

ХРИСТАНИШТЕ

Да Твоје име не лијечи –
Ускачу у гријех из ријечи;
А мене само Твој глас спасава –
А глас долази из заборава.

Од злобе што нас низ грло носи,
На страшној Голготи заплакô си –
Да онај ко те сузом иште –
Препозна своје христаниште.

Ти благо Око, Ти страшни суде,
И кад нијеси, нека Те буде!
Кад сви преваре сјенка да си,
Ти ме утјеси и Ти спаси.

А знамен гробни – вјечна тема,
Нека обмањује да Те нема,
И на зла уста зловијести,
Да Те, Господе, нећу срести.

Ако ме злосуд не спријечи,
И ја ћу к Теби из ријечи
Кроз јадиковке и кроз риме –
Да ме избави Твоје име.

Кружи планетом анатема
Да Те у Свјетлости живих нема
И тону безбожја – у лудило.
А шта... Када Те буде било?

МОРА

Синоћ мора морила ме
У сан пусти долазила
Кезила се злбом на ме
Погледом ми очи пила

Синоћ мора морила ме
Мучила ме својом јавом
Својом пјесмом о животу
Тровала ме заборавом

Синоћ мора морила ме
Мојом раном ране прала
Својим криком јауке ми
Са усана отимала

Ту ноћ мора морила ме
Мој ум хтјела да помути
Вадила ми из очију
Патњом поглед отргнути

Сву ноћ мора морила ме
Отров души доносила
Мојим болом отрована
Пред јутро ме напустила

И сад негдје ужаснута
Густ тмаст отров у њој дише
Крије чељуст поломљену
А злобу јој мој бол сише

ПОНОСНА ПЈЕСМА

Избави, Боже, из горе
У којој тихујем привидан;
Потјерај, међу злотворе,
У Твој храм тврди, разидан.

Тамо су подигли таборе,
Тамо ће – да ме уморе.

Не дај ме, Боже, досади,
Помози сужњу изгнаном,
Међ звјерове ме посади,
Да будем кост у поганом.

Од Срба кују Тврђаве,
Тамо ћу – да ме задаве.

Из ћеле – потопа изрони,
Узми за руку, поведи!
С хиљаду цркава зазвони –
Подај зликовцу! Не штеди.

Око нас граде затворе
Да Те у нама уморе.

Да није Тебе, Господе –
Куд би нам душе самотне;
И Тебе с нама одводе
У своје брлоге срамотне –

Тамо ће да нас окују;
Тамо ће да ме отрују.

Избави, Боже, из шуме
Гдје газе Твоје законе,
Баци међ звјери безуме –
Услиши понизном наклоне.

Твојим ме именом заусти,
Па ме целату... Препусти.

ПЈЕСНИКУ

Замрсићеш име – у вражје ковраге,
Не тражи од лажи ружу свога ега!...
Ни трага од блага – ни дуге до драге,
Нит од будног Бога јави божијега...

Ко је благословен сја друм којим иде,
И трна беспућа његови су пути!
А његове очи подједнако виде –
И богаз и прогаз гдје ће западнути –

А ти нити видиш, нити разазнајеш,
Свјетлости не иштеш, нит се тами дајеш,
Ко изгубљен путник на планети стојиш.

Богу се не молиш, а Бога се бојиш –
И okreћеш лице небу као храму!
Да ти сунце шапне, идеш ли кроз таму!

ВАЈАЊЕ СВЕТЛОСТИ

Топи се тама – на Ватри
Прогледа Огањ у зени,
Њишу се нити на натри,
Нараста пређа у Жени...

Смирај се сузом гостио
Из купе гордих кринова,
Анђел је у њој постио
Да се замлади Принова...

А кад крин Логос прогреја
У оном страсном сутону
На оне Часне – Образе,

Дух се над водом насмеја
И благо у сан утону –
Да сања – Света поразе.

Пет песама – Љиљана Јарић

РАСПРСКАВАЊЕ ЗВЕЗДА

Буднима трн, уснулима ружа.

Б. Миљковић

Тражим те у пресахлим длановима,
на улицама са чудним именима,
зовем те у безгласној чежњи између очију.
Не видим те.
Идем на мостове који обрушавају наше обале,
Нема те.

Нема те
ни на једној обали познатог света,
у овом мору који је носталгична сенка
чеховљевске чежње,
корени се на небу као редак цвет
кавказског споменка.

Сећаш се: Атина, Омнија и филоtimo,
песма од века.
Не требају нама анестезије овога света
лишене пуноће човека.

Не желимо методе које служе
ексцентричном самоостварењу уметника.
Ми чекали смо распрскавање звезда,
велико чудо катарзе у тами самотника.

МОЛИТВА ЛЈУБАВИ

Небо је надом присут пут,
тајну песме крије. И речи.
Сећања исписана златним глаголима,
ћилибари успомена, где сте?
У камену живом, озвезданом
заборав столетни станује,
чувар смрти од смрти.

Заборављам слова твога имена.

Очи су станишта за уморне птице,
поје жедна грла, мали слепи путници.
Сутра ће певати са више наде,
пропеваће песмом вина
светлошћу унутрашњег сунца.

За кап љубави са твојих усана.

Поново читам исти псалм
четрдесет четврти.
„Подигни се, зашто спаваш, Господе?
Устани, и не одбаци (нас) до краја.“

Гле, северни ветрови свирају
молске акорде кроз уморне брезе,
ехо њихов цимбала просторима
невидљивим оку. Моје речи
нејаке творе поезију без снаге.

Поезија не уме да одбрани
свет заточен у неречи.

Љубав је безгласна молитва
на свим језицима света.

СМЕШАК СВЕМИРА

Слепо се вуку изавечерњи сати,
време лажних пророка
и утвара у фалсету
лице на Бетовенову коралну Девету.

Дозивам те сећањем, песмом,
мирисом туге твоје кошуље
и тајним кључем универзума,
Божији звук не губи дах.

Сребрни прах оргуље
у глосару њен краљевски је уздах
пред ишчезлим пролећем.
Узалуд се цветању надам.

Јао, време расло из непостоја.
Болеће нове риме,
уздисати процвали прсти
тужно ко последње збогом.
А ја
опет бих да будем цвркут птица
у цилик зајутарњи.

Из твојих ципела да расту шебоји,
из мојих трешњини цветови,
док просипам риме, ружине латице.
На претима ми прах година
и румених давања.
Тамо где је хоризонт у висини очију
шумарак са јутроносним
птицама
вечерњим миром времена
и мојим срцем.

Над сенком погнутом док
гурам камен ка врху
у лавиринту ветрова
заогрнута
меким шумом снова.

Видели су те
у свечаној белини
безрек бдеш
док облачим тугу виолини,
када се све збуде
као што у јесен живот љуби
наручје пролећа
у римовању мисли и тела.

Године су квадратни корен дана
у пенушавом водопаду срца,
вир времена,
између наших дланова,
у углу усана се гнезди смешак свемира.

ТАМО АЗ ПОЈДУ...

Не гледај ноћу у сјајне звезде.
Шта вреде звезде на небу
мртве три хиљаде година,
када је поново месец рата,
март месец, време црних врана.

Кад дажд пошкропи саздајшу земљу
сећања пљуштаху као сени
у травнатој глави Вука Исаковича,
у саборној и патничкој души
Славјанско-подунавског полка.

Народа што се крсти источним ветровима
и живи овде где се магла и киша
утапају у мутан бездан будућности,
где равни хоризонти одишу вековном прошлости.

И земљом где је смрт најтиша.
Земља, честњејши, Исаковичу
дише столећима наталоженим у својој сржи.
Земља, Вуче Исаковичу, иже јеси, лежи
натопљена твојом и крвљу геака твојих.

„Камо аз појду, горкост смрти вижу.“

Не зазивај име Вука Исаковича,
док у магновењу, у висини види
„бескрајан, плави круг. И, у њему, звезду.“

Шта вреде твоје звезде на небу,
када свуда околу пламте ватре јаросних ратова,
вечних?

Напољу лавез паса и грактање врана.
Да ли је православље јоште слатко,
Вуче Исаковичу, док верно служиш
надодољеним ћесаревим генералима,
кад знаш да узалуд је све: прах, смрт...?
А беше рођен за чисту, ванредно слику.
„Серби! Виват за графа Валиса! Виват!“,
звучи трагично и болно у свом узвику.

Славјане! Зар је ово дом твој,
бесциљно странствовање и лутање,
и сеобе? Сеобе без краја!
Љубва, Славјане, за то си саздаден!
Промрси изнурени ратник,
враћајући се са аустроугарских бојишта,
док је, прелазећи реку (је ли Дунав његова Лета?)
био последњи пут леп у животу.

Саже се над огледалом времена
познавши свој лик у бескрајном плавом кругу.
Виде своју браду петнаест векова дугу,
дужу од времена и трајну као заборав.

Изнад и испод њега једнако је пливала риба
говорећи мудрошћу својих неизговорених речи.
У одбљеску јутарње звезде на њеној крљушти
виде своје очи што су искриле
и мрстиле тренутак будућег постојања.

И виде Вук Исакович, виде у очима својим-
заплављене хоризонте бескраја.

И много доцније:

астрални бездан мртве звезде: Црно сунце...

КАМЕНИ ЛУК

О све што прође вечност једна бива.

Миљковић

Јао, време кад цвѐта већ одавно нема!

Где спава одсутност твоја густа као смола?

У празнини птичјег пева у дану који спрема
сусрет крви која тече од почела лепоте до бола.

О, лако заборавља дланове љубави зрело подне,
свеудиљ боли и незрециво сутра у ноћ већ тоне,
ти корениш источник: кад реч постаде месо меса,
док процвале звезде из тавнине ноћи звоне.

Чувам у заградама побуњене риме речи,

док камени цвет концентрира нечујни звук.

Сад верси капљу љубав, цвеће што сновима лечи.

Тишина расте. Дубоки мир зрцали камени лук.

Четири песме – Радмила Шехић

ДИВОВИ ЈУНАШТВА

Из предања неухватна бића
само снове и бајке походе.
Казивања тајновита, тиха,
чине да се нове приче роде.

Меко звецну, кô пала бразлетна,
и у уши звук злата се смести.
Ко зна докле скаске ће да трају
и шта ће се из њих још исплести.

Све минуло кроз њих је синуло.
Нема тога кога не задиве.
Ето тако дивови јунаштва
постојано, кроз векове живе.

СТАКЛЕНЕ ОЧИ

Као лати крхка и рањива
душа мајке, обузета стрепњом.
И лептир је крилом узнемири
кад је брига свом снагом потпири.

Монахиња у сате чекања.
Стражарка на прагу испраћања.

С правим миром, тек у пар минута,
будно прати закривљеност пута.

Дуго га уходи погледом
да не шмугне најава доласка,
да се негде знаци не сакрију
пред нетрепом стаклених очију.

Постала је плен сопствене жеље.
Љубав се копрца усред мреже.
Успомене крај узглавља леже.
Само оне од мајке не беже.

ХИМНА ПОСТОЈАЊА

У хиљаде сјајних одломака
пршти светло с никлованог сата.
Са једног од зидних уложака
пуни собе звуком тика-така.

Самовластан кад никога нема
интонира химну постојања.
Увек има времена на претек
за погрешке и за покајања.

Кад гласови укућана звоне
утихне се скоро до згаснућа.
Тек у смирај, при крајку дана,
тика-таком одјекује кућа.

ГДЕ ГОД ДА СИ

Где год да си нерођено моје
чекаће те постеља од чипке,
чекаће те цртанке и боје
где год да си нерођено моје.

Чекаће те песмице и бајке.
Топле руке несучене мајке.
Твоје биће звезде на плафону.
Успаванке у златном сутону.

Где год да си нерођено моје
по теби се рана јутра кроје,
по теби се сва пролећа броје,
где год да си нерођено моје.

Сустижу ме снегови и магле.
У ходу сам, али ноге стоје.
Родиће те нека друга мајка
где год да си нерођено моје.

Три песме – Момир Муодрог

НЕКАЗАНО

Фијуче хладни север равницом
овом пустом
кроз кости пробада сета
за травом зеленом густом
радосни лавез паса и прашина златна
и радост искрена драга
пулина кудравога,
јутарња шкрипа ђерма
и облак црни густе и летњи пљусак
и све то у срцу живи
нахерен кућерак криви,
мирише погача врућа
а гуске у ниском лету
крилима кô да нас здраве
ил' опрост врућему лету,
дрворед багрема правих
са обе стране друма
грактање досадних врана
посете куме и кума
седељки у зимске дане
и мирис дедове луле
дечије цике и граје
када се разигра пуле,
таласи зрелога жита
и зној уморних копача

кроз прсте земља родна
и звон дечијег плача
из блата оног масног
и још све оно, оно неказано
и фиранге на ветру
белина зимске ноћи
кô кад се одене млада
где око тражи одмор
у миру дудова хлада,
на забат сврака слеће
са квочком разговор љути
пилићи безбрижно пијучу
срасли су салашу пути.

ОДОРАВАЊЕ

У рано јутро ја тебе питам
ко ми сад оре моје њиве
ко ми то рије живе ране
на коју бразду сад ће да слети
шта ли то слуте црне вране.

Слаже се бразда на своју бразду
истином збори црно орање
није то твоје не сади ништа,
да ли си иког питао човече
да крочиш ногом и ломиш грање.

Ако си заорô прву бразду
не пуштај лемеш у дубоко

запеће нешто сигуран буди
и нису жиле посјекла храста
дирно си прошлост, дирно си светињу.

На првом складу од оног шумарка
гласове чућеш неко те гледа,
мене су моји пратили зорно
до којег колена допире сродство
то су ти душе наших прадједова.

И само још ово да ти кажем
не бери плодове дозрелог шипка
у сваком зрну капи су крви
и наша црвена крвна зрнца
боде то грање а бол је трајна.

И све то пространство
неко нам је дао у аманет
узурпали сте путеве и ногоступе
ни камена међаша да седнем
кад се уморим од дуга пута.

Нек вам је на част и на спасење.
Ори то своје имаћеш доста
а моје пусти нека у парлог,
ако би неко дошао некад
пусти га нека заоре бразду
човек се постаје а сви смо људи.

Људски је праштати
опрост се од Бога тражи

КАО РАМОНДА

Не кује се гвожђе хладно док је воље у јунака,
све су лажи потрошене оста само вера јака.
Не сипај ми со на рану која ћути неко време
и не тражи од нејака да товари тешко бреме.

Да л' смо худи ил' проклети и стално неком криви,
нико није бират могô по рођењу ће да живи.
На камену излегли се и у њег' се заклињали,
за њега се и борили и на њем' смо жртвом пали.

Има једно цвеће лепо што без воде обитава,
и само га суза наша из камена оживљава,
из корена лоза никне годинама јоште ћути,
само добар калем треба мараштина да зажути,

Да с прољећем зазелени и да вите гране пусти,
а с јесени да потече поток вина ко крв густу.

Ко верује тај се нада да ће разум надјачати,
да ће свако молећ Бога правог пута изабрати.
Вековима раб је ћутô и пртио своју муку,
дошло време божије правде да крвнику не да руку.

Две песме – Мирослав Нинковић

ТОЧАК

Зауставио се точак дечијих колица,
шара на лопти се истегла
па брзо скупила
под ружиним трном,
рој ситних црних летњих мушица
лепио се за омот
слатке карамел бомбоне
бачен на травњак,
сунце је жмирклао,
људи су у пролазу,
гласови се сударају
уз прећутно извињење,
шкрипе дрвена степеништа
у јефтиним хотелима
са избледелим зеленим засторима,
довољно тканим
да пригуше уздахе,
а довољно прозирним
да се назре туга
док се свлачи и оголи,
празан филцани шешир,
празне изврнуте боце,
празна прича посвађалих супружника,
пун месец који се намешта
као уображена звезда вечери

и ноћног неба,
сањива замка за знојаве дланове,
влажне усне и климава обећања
припијена у чврсти стисак.
Гули се у ролни дрвена оловка
под оштрицом резача,
лист је пресавијен
и чека
да и овај дан забележим.
Зауставио се точак дечијих колица
и .....
мислио сам једино на тебе.

СВЕТАЦ

Хеј мама,
лепе се прсти
за смрзлу расклиману кваку,
а мрежица иња
развукла се дуж наше капије.
Новембар се забелео рано,
димњаци подупиру небо,
по које светло
титра у прозорима
и никога
само вече за пут приковано зебе
остављено онако како је и пало.
Отац није ту
да налије,
причај ми мама
док се хлади у дубокој чинији

бистра, жута супа,
па нико не сипа
ни ти,
ни ја.
А очешљан сам мама,
имам нов пуловер,
и браон сомотске панталоне,
и ћутаћу док други говоре
за столом,
и склањаћу се,
бити тамо где ми је место,
и нећу тражити што није моје,
и чекаћу да наиђе права,
и остарио сам и ја мама.
Причај,
јер је само тишина
заузела места,
сећаш ли се смеха,
свих нас у твом плавом оку
и свеца му нашег
када ни он више не може
у овој Митровданској вечери
да се сети наших лица,
адресе на коју треба да стигне,
и за уштирканим белим столњаком окупи,
па да ти,
као бришући руке о кецељу,
стављајући још једно дрво у ватру
под сјајем пламена
изговориш имена своје лепе деце,
још само једном.
Причај ми мама...

Наука о акцентима – Радојка Ранковић

КРАТКОУЗЛАЗНИ

Задатак је гласио снимити разговор
са старим људима
Оним језички старим из села неког
према свом географском пореклу
пре доласка у Велики град
Људи који старе у великим градовима изгледа
нису довољно стари
Не сматрају себе старима
Можда би се и увредили
Стари људи у великим градовима користе скупе креме
и модерне речи на врх језика
успешно жонглирајући с унуцима
Њихов се акценат откинуо и отпловио
давно у непознатом правцу

ДУГОСИЛАЗНИ

Наши су акценти у селима
на самртничким креветима
обрађују нешто баште и разговарају са живином
Користе фиксне телефоне и
чекају твој наредни долазак
Неће живети још дуго
Зато их студенти снимају и пишу семинарске радове
који ће једног дана осванути у музејима

ДУГОУЗЛАЗНИ

Отишла сам на брдо у лепо српско село
улазила у мале кућице опасане безименим цвећем
које не можеш наручити у цвећарама
Поред акцента у маленим српским селима
научиш да нећеш остати гладан нити жедан
иако никога не познајеш
и да за твоју душу можда још има наде
Први и последњи пут разговарала сам
са оном чији живот није више међу нама и
не сећам се како је изгледала
али чувам снимак њене приче
и топлину случајног сусрета

А акценти су ми говорили о тешком животу
младе рано удате девојке
О устајању пре зоре како би се умесио хлеб
О смрти вољеног детета
и њеним ноћним одласцима на гробље јер се
пред зору месио хлеб а затим одлазило на њиву
И ко зна колико би то трајало да није срела њега
црног човека са сјајном звездом на челу
у кога од страха није смела да погледа
А он јој запретио да се на гробље ноћу не долази
и да јој следећи пут неће опростити
Још је говорила о бројним ожиљцима
па заћутала рекавши ваљда шта јој је на срцу
бацивши тешки бумеранг у даљину

КРАТКОСИЛАЗНИ

Акценти су остали у ваздуху
па нежно слетели на папир очекујући нешто
Не знам
била сам студент
и нежно није изгледало важно

ПОСТАКЦЕНАТСКА ДУЖИНА

Налетех на семинарски рад из акцентологије
Као кад читаш исту књигу са двадесет година искуства
преварених надања
погрешно акцентованих речи
Двадесет година старијим језиком
са бројном браћом и сестрама
и схватих да гледам своју будућност

Тада бејаш будућност ове земље

Сада је и тај снимак при крају
питам се је ли забележено оно што сам говорила
Преостала је поста акценатска дужина ћутања
мали реквијем за неизговорено

Узврење – Сениша Стојчић

НЕСАНИЦА

И опет ће ноћ да наталожи дан
који се измакао у хитрим искушењима

Злосрећно се осмехујеш осећам те у утроби

У мирису косе, буђењу пролећа,
изливу воде и степену кључања

И опет да висим по таваницама,
ољупене боје малтера правиће ми друштво
Док ти будеш играла уједначени валцер прагом старе куће

Испратићеш дете које нам се примиче босо,
кратке косе и има облик растанка од таме и људи

Остави таму да у мраку почива

ОПРОШТАЈНО ПИСМО

Са мном нестаје моје поколење
Црни мрави, црни гаврани и стенице што убадају

Нека све иде како је дошло
Нека под кожом мрве кишне глисте

Никоме дужан остао нисам
Дуговали су мени

Опроштај просејавам пре времена, пре кише
Нека се сунчев прах роди на Истоку

И не тражим ништа
Ништа имао нисам

Изгубљени пријатељи, отпутовали родитељи
Разрушено огњиште са облаком нестаје

Нека покупе и мене
И све крваво смеће што не испуштам већ са собом носим
Као врећу на последње путовање

Живео сам да волим
Вољен био нисам
Не кривите ме за неку ружну реч изречену у бесу или
незнању

Ја срце дајем и срце иштем

УЗВРЕЊЕ

Раскрсница наших живота је тешка
Сужени се пут долином вијуга
У једном се оку кô нека вртешка
Проклизала суза тајновитог луга

У чему је бриткост за учена ума
Што узвишен бриди никог се не боји
Тог живота смелост таштине је сума
Која своје мисли треба да удвоји

Да удвоји стране дужином осаме
Две једнаке мисли различито звуче
Од чије то сорте од чије то таме
Просијава одјек и тишином вуче

Остатке од зрна самлевеног муком
Што узврењем роди савијено стабло
Мог живота мила мојом старом руком

Родољубива поезија – Јасна Миленовић

УСУД

Тражи се глава Вожда,
Пријатеља и кумашина,
У оку је донела, можда,
Пепељуга – Драга Машина.
Из њене је утробе шикнула
Судбина из луга Радовања –
Када је Србија урликнула
Криком прапостања.

Ту где крвљу руке се перу,
И Србин на Србина кидише,
На зверства и заверу
Превише ноћи мирише –
Кумови – кумом издани,
Српске главе на врх српског мача,
Гојковом ћутњом узидани
Сви јецаји – у зидове плача.

Ту брат на брата кани,
И син оцеубиство сања,
Четници и партизани
Радовањског радовања –
Кроз векове, под туђином,
Узалуд се плодимо –
У клици са злочиним
Во вјеки вјеков се родимо.

Доброта се љуља, ко вешала,
И не превагне на тасу:
Судбина чорбу замешала –
Добро је на злу гласу...
Да ли нам откуцава клатно
Помирење да се роди,
Или сањамо неповратно
О кумству и слободи?

Онда, када устану
Сви стасали у жртви,
У Васкрсења дану –
Још нерођени, живи и мртви,
Пробуђени, у свету што спава,
У црних времена власти,
Од свих наших проданих глава
Ђеле-кула ће опет нарасти.

РУДНИЦИ

На стази наших архи-болова –
Метохија. Рудници душе. И олова.

Ту брат је ћутке преклао брата
Због једне шаке жеженог злата.

Пукла је наша вера тврда
На девет Југовића – из Новог Брда.

Сигурно нас проклетство чека
Због крика бакра из Мајданпека.

И век двадесети силази с ума
Због руде Светог Литијума.

Из будућности ми потомак јавља
Траже се рудари Светосавља.

ЛЕТО 2021.

На обали редови жутих кућа
Уз плаво море – прелепа слика.
А срце ме ипак зове из беспућа,
Са Кошара и Паштрика.

Лежећи, у смирај дана,
Под шареним сунцобранима,
Махните Прецима с Кајмакчалана –
Њима је новембар. Тифус. И зима.

Ко на то мисли? Времена су друга
На истој плажи топлога југа.

Сновидим: рибицу четворо дели...
Унуци њихови уз таласа звуке
Каче на Фејсбук – шта су баш јели –
Колико кошта? Ево руке!

Пристижу Преци, посрћући...
А њихов потомак даће на знање,
Када се осунчан врати кући –
Да почне, опет, србовање...

Сто година ђедов корак боли,
Продат за шаку морске соли.

Данашње поетско стваралаштво

ЖАРКО БУМБИЋ

*
**

Живот,
покорен почетком,
у беоњачама смрти
сабласно полаже јаје.

Виле у стаништима,
раскомотиле осакаћене дојке,
док даждевњаци
лижу земљана ребра.

*
**

Плазе поскоци,
пооране бразде.

Препукло сјеме,
расквасало раоне рачве.

У смрти живота,
огољели недостижи зјапе.

На уснама,
ко трбушна грозница,
умире вријеме.

ДУШАН СТОЈКОВИЋ

АЗИЛ ЗА ПЕСНИКЕ И ПСЕ

Вучем се као пребијена мачка.
Од девет живота
Ниједан више није ми остао.
Још пар корака, пар уздаха и реч.

Вучем за собом и твоју мараму.
Небо из твојих очију и бисерну
О г р л и ц у.

Вучем за собом и крило птице.
Оно ће једном прекрити небо.
Оно ће једном постати твоја
А м а ј л и ј а.
Оно ће једном оживети.

Вучем и празну флашу из које се
Осећа мирис јефтиног алкохола.
Вучем се до првог азила
За песнике и псе,
Док се ти повлачиш
Од града до града,
Од истока до запада,
Од мрака до мрака,
Од стиха до стиха.

б е с ц и л њ о .

АНА МИЛИВОЈЕВИЋ

РУЖА

Твоја љубав ми души прија,
Али ме и пече,
Грешан лутам,
Прижељкујући оно вече.
Моја ружа другом цвета,
Док се мени тајно радује,
Шта је живот?
Трен један,
Сакупљај тренутке.
Рекао би човек да сам груб ко стена,
Не виде они какав сам пред тобом,
Од грубог човека ни мрвице нема,
Не могу ја теби рећи збогом!

ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ЉУБАВ

Време је за љубав,
Свет је јадан
Нисмо деца
Па да размишљамо шта ће неко рећи.
Ја волим а то је свету страно,
Ту су правила и игре глади,
Немају они душу која се љубављу слади.
Сада смо другачији,
Сада је право време,
Да испишемо ново поглавље наше приче,
Време је за љубав,
Пусти људе што једни на друге личе.

ДАНИЈЕЛА ЛАЗЕНДИЋ

КИША

Кишне капи усхићено клизе низ прозоре.
У свакој се ломе зраци уличне светиљке.
Лепо је с тобом ноћас слушати шапат кише.
Умирујуће је осетити твоје нежне руке.

У суровом свету без душе и емпатије,
хладнијем од сваке поларне пустиње,
ти си моја оаза мира, нежности и тоpline.
Немир и страх ишчезавају док грлиш ме.

Као пламен, гори жеља у твојим очима.
У овој кишној ноћи док сиви град спава,
сва наша чула су пробуђена и изоштрена.
С тобом моји тајни снови постају јава.

Понекад цвет чине латице у разним бојама,
тако су у љубави једно рањивост и снага.
Ово што имамо, чувамо од очију света.
Цвет љубави у ендемској башти цвета.

ЉУБАВ

Јутро мирише на чај, топлу чоколаду и цимет,
будиш се и сањивим очима ме тражиш по соби.
Голуб с прозора завирује у наш ушушкани свет,
као да жели бити сведок наше среће и љубави.

Прилазиш ми и обавијаш ме својим лепим рукама.
Озарена, спуштам главу на твоје снажне груди.
Никада никога, пре тебе, овако нисам волела,
ти си оно за чим све у мени, одувек, жуди.

Препуштам се, допуштам жељама да ме воде.
Свака ћелија оживљава под твојим прстима.
Волети није ни слабост, ни грех, неопходно је.
Љубав је повољан ветар у једрима живота.

АНГЕЛИНА БИСКУПЉАНИН

ЊЕНЕ СТВАРИ

Седим јој у соби.
Тако је тихо.
Зраци мирно улазе кроз прозор,
полако пада вече.

Овде све мирише на њу,
као чист веш у пролеће.
Само једна реч,
Вау.

Све што видим она је додирнула.
Изабрани предмети њене пажње,
необавезно мирују на радном столу.
Чекају је.

Вратила се из купатила.
Плавичаста светлост пала је на зидове.

Ја је гледам, гледам да је запамтим.

ТЕБИ

Хвала ти,
што је свака изговорена реч,
пронашла сигурно скровиште
у непомичном простору наших погледа.

ЉИЉА АНЂЕЛКОВИЋ

ЗА СВЕ ОНЕ ДЕТИЊСТВА ДАНЕ

Мом брату у Аустралији

Брате мој,
истим смо млеко подојени
истом прашином зачарани.
Сада те милујем само зракама сунца
јер си са друге стране ове наше планете.
Теши ме ова иста небеска капа,
под којом молитве изговарамо.
Само чистотом срца наших опстајемо.
Брате мој,
опрости што сам кораке своје
тако далеко од тебе потрошила.

Што нисам разумела
да би нам се заједнички увећала снага
да би нам лакши био пут.
Могу ти, сада једино звездани сјај
уместо загрљаја дати.
И када ти шаљем силну снагу за здравље
преко великог небеског свода
љубав само нарасте.
Подигни поглед ка небу
онда сам ту, држим те за руку
за све оне детињства дане
кад сам ти чувала сан.

НЕМОЈ МИ НИШТА РЕЋИ

Док стојимо испод стрехе
са које полако капље киша
покушавам зауставити време,
зауставити, незаустављиви небески сат.
Немој ми ништа рећи
немој ми рећи ни да ме волиш.
Речи су тешке
од њих нећу моћи да ходам.
Загрли ме само
нека дрхтави дланови цртају
по контурама лица и тела.
Ту испод стрехе
птица растеже крило.
И обичан шапат би
нарушио склад.

Осећања су тако крхка
и не знам да ли би отишла
са блиставом капи кише
или би исцурела сузом испод трепавице?
Немој ми ништа рећи...

СИНИША МОЗЕЗИЋ

У МИРИСУ ЧАЈА

Само
си његова,
напокон, била

обалом далеком,
звезданом,
меком

те ноћи

најлепша на свету

само си
њега

слушајући море

чудесним,
неким

истим

сећањем љубила.

НИКОЛА ШИМИЋ ТОНИН

ПАУК

ситни ткалац
ситно ткање тка
жица му ситна танана
у мрежи црнога тавана

СУНЦЕ

Теби
не говорим:
Добро јутро,
добар дан,
добро веће.
Ти си сунце у мојим мислима
које не залази.

ДАН

праскозорјем
пласте се
пластови магле
коријени дана који расте

КАТАРИНА ЈУРЧЕВИЋ

ВЕЧНОСТ

Вечност
сабијена у ивицу прага о кога моја нога запиње,
ја падам
у понор
црних мрља, белих одблесака, сивих линија
ја падам у своје срце,
у вечност
која се сакрила у мојој шаци
сабила се у пупољак руже
који више не цвета.
Вечност
расте из твог црног ока у коме спава бесконачност,
вечност
у твојим неизговореним речима је
у додиру ништавила.
У трептају твог ока
она се сакрила.
Вечност
у нама самима је
а ми само пуки трептај смо.

ТРАЖИМ ТЕ

Тражим те на улицама
што миришу на пролеће
тражим те у сећањима

док корачам на ивици разума
тражим те у непостојању
протеклих месеци
тражим те сваке године
када пролеће долази.
Сваког пролећа
сви се враћају
тамо где припадају,
само ти
само ти одлазиш.
А можда је твој одлазак
од мене
био повратак себи.
Заувек зазидан у априлском сунцу
вратио си тог пролећа
себи,
али ја те и даље тражим
када се јоргован
буди из мртвог тла.
Сваке године
тражим те
и не налазим те.
Где си?

Еротска поезија – Биљана Станисављевић

ШТО

Што ме чикаш погледима
што ме мамиш пољупцима
дамарима што ме вежеш
жарком жудњом што ме прежеш
Па ме кротиш мушком снагом
па ме зовеш својом драгом
Што те мушке шаке твоје
у недрима да сакривам
да их гнездим утопљавам
купинама лечим
задовољне гледам
место да им не дам
Што дахом шеташ
по мојим непцима
па ми се језа
низ леђа разлива
ко летња јара
по младим ждрепцима
Што од снаге не знају шта ће
сем да се пропну
у галоп дадну
на кладенац
на воду ладну
Што затежеш
па попушташ
да изгори души претиш

као да се жељи светиш
са тим праском
са милином
са том слашћу под силином
Лакше мало том дивљином
И што тако на брзину
што то радиш
нисам гвожђе да се хладим
Два ћу ока завадити
ал те другој нећу дати
Лакше мало
немој зортом преко ноћи
сама ћу ти драги доћи

ПОГЛЕД

Погледом запали
хладне образе тишине
пусти да несметано закорачим
по врховима твојих претију
Јабучица твога грла
нека дрхтаје ми ноћас броји
Глад склупчана уз твоје скуте
нек жудњу у бедра ми зарије
Раскопчај ме
очима боје маховине
поскидај иње чежње
са мојих трепавица
Пожуда што рже заузdana
дах омаме шири

Насукан на наивне опомене
уживај у плесу
твоје кошуље и моје хаљине
Док свећа нечујно сипа сребро
пожуда подбодена па заузdana
узалуд чека свог јахача
да је до поноћи кући врати

КИША НА ТРНАВСКОЈ ЦЕСТИ

Два погледа под кишобраном љубе се
на Трнавској цести у Братислави
Мирис кобасице заскаче немирне капи кише
Два пара мокрих ногавица горе у загрљају
Суше се на непроспаваној ноћи
у студентском hostelу
огрнуте похотом избледелих чаршава
Летимо за Варшаву
лево плућно крило ми лепрша
на левом крилу авиона
Средомишће метро станица Центрум
стан у Светокрусској
Водимо љубав на прозору
е ког се види копија Ломоносова
један пешак упорно хода по стази за бициклисте
Пивом гасимо неверицу
да смо стварно на концерту Ролингстоунса
свирају Мис ју за нас на народном стадиону
С концерта у рано јутро летимо за Будимпешту
пијем лек за главобољу и мрзим лимузине

никад не стижу на време
Враћамо се кући
трузкамо на тишини у аутобусу

Дишемо мир војвођанске равнице
мир који једино нарушава Чарли Вотс
лупајући и даље по мом коферу
као киша на Трнавској цести по кишобрану
испод којег се два погледа љубе

ШТО МЕ БУДИ

Што ме буди усред ноћи
што ме љуби слатко нежно
што ме црта покретима
у галопу и полако
што ме боји уздасима
што је ватру дланом такò
Узбуркао реке вреле
на копља ми груди беле
порушио бране чврсте
отпустио све уставе
Што ме буди усред ноћи
кад сам мирна и кад спавам
Па јуриша с таквим жаром
ко ратнике све да свети
исукао бритку сабљу
па шенлучи
као да ме од свих крије
Са бутина жеље капљу
посекò ме тако није

Невидљиве ниту – Јелена Сарић Цветковић

MORS – DEUS DEORUM

Велиш, друже, желиш да ти причам бајке,
приче праисконске да струне нам време,
док над нама мртвима изводе хајке,
у још дубљу таму потискује нас бремене.

И овде ниско – где смо већ дуго,
ко што рече – мудрости више нема.
Не помишљај на бег, ти бедни слуго,
чак и Кербер одавно на дужности дрема.

Скоро па невидљива постаје нит
што из воде до неба иде бела,
нико више није гладан, нико није сит,
кида се веза између душе и тела.

Будни чекамо нове црне зоре,
на пустом дну само је тама,
нерадо признајемо – није нас удавило море,
удавила нас је вода у нама.

Доручак нам сервира Танат, а вечеру Сет,
ми се надамо спасу, а они новој жртви.
Присваја нас полако мртвих свет,
знај, друже, спасење не доносе богови мртви.

ЗЛО МЕЂ ЛУДЕ

Шалите ли се са затвореником?
Осуђен да чекам и чамим овде
пренеражен пред очима сликом
како људи себе у пропаст воде.

Из реда сам даровитих оних
створен сам од природе саме,
од обичних се још на почетку склоних
кад угледах да ка њима иду канце таме.

Помагао људима, они мене поштовали,
друговао и пио са Евом и Адамом,
сви обични нас као богове штовали,
а сад се јад надвио нада мном.

Јер, Ева је јабуку пробала,
преварио је створ што на стомаку гмиже,
јабуком је цео људски род затровала,
па сад ране отровним језиком лиже.

Платисмо знатижељу ми даровити,
а на обичне и беду навукосмо,
покидаше се наше бесмртности нити,
и у мишју рупу се завукосмо.

Остао сам само ја, погубљени остали сви,
да будем сведок човечијег истребљења,
још ме и заточеног држите ви,
да видите како немоћ пред људском муком — мења.

Проклетство је да ми срце куца у грудима
док се чује и последњег човека ход,
али превише је зала у овим људима,
прекасно је за овај брод.

СТУДЕНТСКА

Ех, дани младости !
Кад смо сви седели испред студентског дома.
Нисмо знали за разлике међу нама,
Босанац до Србина, Македонац до Рома.

Свирали смо гитару и певали песме
до дубоко у ноћ.
Певали песме Шобића,
Боре Ђорђевића, Балашевића и Штулића.

Сви смо делили исте муке
током колоквијума и испитних рокова.
Делили смо и кревете, храну, пива и сокова.

Што би Шобић рекò за малу студентску собу,
знали смо се начичкат унутра много,
а ујутру за испит испраћали једни друге с Богом.

И није било важно одакле је ко,
нит да л' смо с првог ил' трећег спрата,
сви смо били домска деца,
у великом граду *persona non grata*.

Звали су нас дошљацима, провинцијалцима,
а нама је увек срећа сијала са лица,
јер имали смо у дому једни друге,
били смо велика породица.

И пишем ово у част студентима,
јер и ја бејох то некад.
Чувајте другаре дубоко у срцу,
јер све лепо мени оста тамо тад.

И дан — данас дом је ту где јесте.
Неки нови клинци, нека лица нова,
с главама пуним размишљањима о будућности
и о остварењу великих снова.

А док учисмо нисмо знали да ће једном све да прође.
У читаоници, баш ту на мом месту,
нека ће нова ја да дође.

А оно што остаје занавек и вазда
јесу лепе емоције и успомене
и срећна сам што сам доживела да то заувек буде део мене.

На традицију наслоњене риме – Душко Р. Недовић

ТАМО НЕГДЈЕ

Тамо негдје далеко иза хоризонта.
У бескрају и бесконачности без граница.
Тамо сија нестварно чаробна љепота.
На небеском трону сједи моја краљица.

Тамо гдје тече ријека света, валовита.
Ја љубим раме испод чаробних водопада.
Баш ту негдје је неразумна тајна скрита.
Ту живи у неживоту тек процветала нада.

Тамо гдје дубоке кањоне сунце не грије.
Провући се морам кроз непрозирне таме.
Поглед гдје никоме досегнут не смије.
Тамо су вољене очи без мене саме.

Тамо у загрљају орканских вјетрова,
Гдје ме је срце лудо често водило,
У загрљају неких безимених свјетова,
Баш тамо је моје мило гнијездо свило.

СА ВЕЛИЧАНСТВЕНИМА

Пишем често о својим љубавима,
немојте сумњати да их је било мало,
љубав ми никада није представљала напор,

и данас је у мени за многе има.
Док смо обилазили кафане и Игало
за све је био „крив“ Момо Капор.

Описујем увијек драге кафане,
а обишао сам их поприлично,
некада трезвено некада припито,
са боемима прошао решето и сито.
Још увијек у њима проводим дане,
за све си ти „крив“ Николићу Вито.

Смрт ми је сопствена међу драгим темама,
о њој имам подугачак спис,
она често прави друштво свима нама,
рекао ми је једном неумрли Дис.
Јер ми смо са смрћу крштени кумови,
као наши кораци и пређени друмови.

Велики дио љубави посветих пићу,
неуморно обилазећи старе биртије,
носећи ти стихове у чаши Јакшићу,
живим такав живот и још ми се пије.
Немам шта да кријем и искрен бићу,
веселим се утапајући тугу у пићу...

УКРАДЕНА СЈЕЋАЊА

Вратите ми макар забораве,
када сте ми сјећања украли,
снове лажне одвојте од јаве,
и ви сте их некада имали.

Вратите ми све слободне путе,
зашто сте их јадом закрчили,
стазе моје рано прекинуте,
ви сте њима као ја ходили.

Што вјетрове одузесте благе,
и облаке кад ми киша треба,
зашто старца мучите без снаге,
узесте му задње парче неба.

Трагове ми макар не дирајте,
нек остану вјечно иза мене,
сјетиће се можда неко знајте,
и чуват ме међу успомене.

Млади пишу поезију – Нина Петровић

МИСЛИ О АНТАРТИКУ

Магловита трава обасипа уснулу земљу.
Полубрисане планине назире се у даљини.
На облачасту воду месец нежно пружа руку,
док беле мрље спавају у потпуној тишини.

У провидним кристалима огледају се старе стене.
Са уфлексаног неба се слива љубичаста течност.
Она полива заљубљено вече које полако вене,
док хладноћа несталих облака удара у пригушену
светлост.

НЕ ВОЛИМ РЕЧИ

Толики ћуте, јер знају да речима све могу рећи,
ал' ништа објаснити.
Фале им опипљивост, боје, осећања.
Док не постану живе, неће ми нимало значити,
реалнији је свет који се сања.

Не волим речи, тако су области, а грубе.
Не знају ништа, у џаба се труде.
Укалупљене су, зато увек губе.

Превише ограничене, а рекламирају слободу.
Сликама их победиш, а да не трепнеш. У ходу.

Не објашњавају ни живот, ни дешавања, ни људе.
Залутају и не јављају се када стварност позове.
Компликованост додатно слуде,
а друштво се тера да их стално слави.

Не волим речи, тако су области, а грубе.
Не знају ништа, у цаба се труде.
Укалупљене су, зато увек губе.

Превише ограничене, а рекламирају слободу.
Сликама их победиш, а да не трепнеш. У ходу.

Толики ћуте, јер знају да речима све могу рећи, ал'
ништа објаснити.
Фале им опипљивост, боје, осећања.
Док не постану живе, неће ми ни мало значити,
реалнији је свет који се сања.

Не волим речи, тако су области, а грубе.
Не знају ништа, зато увек губе.

ПЛАТНО

Шта ако је живот платно, а ми четкице?
Шта ако ми повлачимо потезе од којих зависи
како ће слика испасти?
Шта ако ми креирамо ту уметност коју зовемо животом,
па на крају гледамо како смо се снашли?

Минути су љубичасти, плави, црни..
То су боје које бирамо.
Линију по линију градимо нешто,
више се не види да ли је потез последњи или први.
Свака црта мења коначну слику.
Стално се додаје, никада се ништа не брише.
Све је део уметности.

Четкица се некад пресавије,
Некада се исправи, некад испрља.
Мења се исто као и слика.
Уметност пружа безброј прилика.

Шта ако је живот платно, а ми четкице?
Шта ако ми повлачимо потезе од којих
зависи како ће слика испасти?
Шта ако ми креирамо ту уметност коју зовемо животом,
па на крају гледамо како смо се снашли?

Нина Петровић, рођена 2005. године.

Мирис дуња у песми – Миле Лусица

ОПЕТ МИРИШУ ДУЊЕ

Оно што ме убило
То још љубим

И од свих
Највише немам

Није ме страх
Притискати тугу

Људи са ранама
Никад не науче рећи збогом

Људи са ранама
Умиру двапут дневно

(Срећом јесен је, опет миришу дуње)

СЛОБОДА

У њеном оку корачају брда
Горе боје
Смеју се ветрови

Када је тужна небо плаче
Птице ућуте

Трава не расте
У њеном оку чамац плови
Певају рибе
Сања новембар

Када је срећна
Зову је слобода

Никад ти нећу рећи зашто

СВЕ ТВОЈЕ НЕЖНОСТИ СУ ОКРУГЛЕ

У мени се сејеш
Као палета жуте новембром

Свуда те има
И све твоје нежности су округле
И свака лаје заљубљено
И свака је дете
Несташно
Нестрпљиво

У мени се сејеш
Као речи по папиру

Свуда те има
Где год да одем
Осетим те на живим ранама
Само још не знам
Да ли си отров
Или лек

У мени се сејеш
Округло

Заувек
Заувек

ЗБОГ ТЕБЕ

Због тебе миришу дуње
Пале се звезде
Море се пени

Због тебе цветају руже
Кише воле новембар
Небо је плаво

Због тебе пишу песме
Звоне манастирска звона
Деца се смеју

Због тебе краду јабукe
Дају имена бубама
Верују у љубав

Због тебе постоје боје
Померају се планине
Злато се сјаји

Због тебе миришу дуње
Под мојом кожом
У мојој глави
У мојој глави

Слово љубве – Уна Радовић

УСЕКОВАЊЕ

Кнедла сам у времену
У ком слабашни полагају заклетву
Недостојни сопствених леђа.
Бачена у окађену кланицу
Тражим душу
На тасу где месиште загробни живот добија.

Кнедла сам у времену
Залутали огранци
Траже дрво
Који су први људи сравнили са земљом.

Ако заиштем
У вери као слабашно живинче
Стаћу у ред за обећану земљу коју си убио ти који си ја.
Можда да сам рођена обезглављена
Дан би ми био радостан.

ЗАНИМЉИВА ГЕНЕЗА

Човек је мраву земљотрес
Човек је Богу мрав
Бог је човеку земљотрес.

НАДА У ЗЕНИЦИ ТРУБЕ

У последњем часу
Мерачу жеђи
У сеоби побратимској
Кад на Михаилов тас станемо
Исти у унакажености и светости
Посрамљени пожелемо сутрадан нови живот да за-
почнемо
Испочетка
Иако смо мртви.

СЛОВО ЉУБВЕ

Важно је сасећи дубину
Пљунути јој у то лице световно
Кастрирати занос
Сазвати му опело
И мировати.
Мисли су ђубрад
Поезија је привилегија бахатих
И вечито несрећних.
Нема скромног стиха
Свако слово је убица
Оном ко не зна да стане.

Песме вери и традицији – Ратко Поповић

СРПСКОЈ ХЕРОИНИ МАЈИ КОВАЧЕВИЋ

Чије звијезде над Краљевом сјаје?
То су птићи Ковачевић Маје!
Једанаест има голубића
наша, друга, Мајка Југовића.

Господ јој је подарио дјецу,
а Маја се моли сваком свецу.
Пјесме пјева веселога лица,
дивним гласом, као славујица!

Српкиња је од главе до пете,
вјери учи свако своје дијете.
Сви пјевају у црквеном хору
и веслају ка Христовом мору.

Супруг јој је отпловио горе
и стигао у жељене дворе.
Утјеху им са небеса пружа,
сад у рају цвјета њена ружа.

Дјеца уче и поштују маму,
радују се сваком новом дану.
Са двоје се игра мала маца,
Маја има девет школараца.

У свијету се њима многи диве,
благо мјесту у ком они живе!
Благо мајци што је Бог награди
по Србији Цвијеће да расади!

Град Краљево с њима се поноси,
Маја радост Србији доноси.
Сви су они весели и чили,
а Господу и драги и мили.

ОРАО СВЕТОГ САВЕ

Лети Орле, до Призрена града,
гдје је некад Душан царевао,
и кажи им опет ће да влада
Косово је Бог Србима дао!

Кад обићеш Душанове дворе,
прошетај се и до Црне Горе.
На Ловћену одмори се мало,
предај што сам Његошу послао!

Упитај га да л' се уморио,
и какав је ноћас санак снио?
Добро пази о чему говори
И на чијем Он језику збори!

Према њему сад су многи дрски,
на Ловћену Он говори српски.
Нема њему у свијету премца,
ни стихова ко из „Горског вијенца!“

Са Ловћена, лети до Острога
И поздрави свеца чувенога.
Кажи Орле братској Црној Гори
на Острогу, да се српски збори!

Кад обиђеш братску Црну Гору,
тад полети ка Егејском мору!
Лети Орле гдје још ниси био,
ту је Сава монаштво примио.

Кад се вратиш ти са Свете Горе,
гдје монаси на српском говоре,
у Трнову, одмори се мало,
гдје је Сава Богу душу дао.

Из Трнова, лети до Охрида,
са поносом без имало стида.
Види да ли има оног сјаја
Ко у доба Светог Николаја!

Све је Христу испунио жеље,
ту написа српско Јевањђеље.
Благослов је добио од Бога,
аутор је „Охридског пролога“.

Најљепше је пјесме испјевао,
свој допринос Светосављу дао.
У логор га Швабе одведоше,
али Крсту ништа не могоше!

Из Охрида, крени ка Врачару,
обавјести најсветију главу

шта си чуо и шта си видио
И какав је Његош санак снио.

У повратку одмори се мало
гдје је Лазар клетву изрекао,
гдје Обилић раскроји Мурата
турског цара свима из ината.

Арнауту нашој црној ноћи,
кажи да ће као Мурат проћи!
Крај долази и њиховој бури,
поново ће цвјетати Божури!

Свети Сава вида наше ране,
Стефан, Душан, чувају Дечане.
Метохија опет ће да сија
кварно сјеме не може да клија!

Арнаути из земљице свете,
боље вам је сами да одете!
Док је здрава на рамену глава,
Лазар своју војску васкрсава!

Кад Орао на Врачару стаде,
пред иконом Светог Саве паде!
Уморна је прекрстио крила,
Божија га обузела сила!

И овако пред иконом збори,
Светитељу истину говори!
У Призрену више Срба нема,
епархија призренска срушена!

Растјераше Србе на све правце,
љути вуци поклаше јагањце!
На Ловћену Владика не спава,
са Богом се стално разговара!

Слушао сам када они зборе,
на српскоме језику говоре.
У вјери је највеће богатство,
вратићемо Душаново царство!

На Острогу Свети Василије
дар од Бога што на земљи грије.
А звук звона вјетар кад понесе,
и у Риму Ватикан се тресе!

Кад сам био близу Хиландара,
мислио сам да ме око вара!
Сад Хиландар новим сјајем сија,
Твоја Саво црква најмилија!

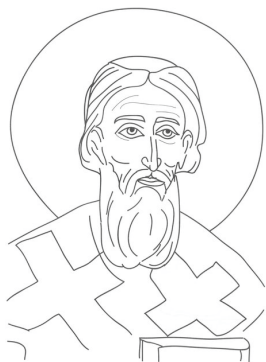
У Охридџу нема оног сјаја
кô у доба Светог Николаја!
Од српске се цркве одвојише,
Светосавље ту више не дише.

Николаја нико не спомиње,
за њим плачу и данас светиње!
Пред Господом они много гријеше,
када наше храмове отеше!

Кад надлетих земљу Метохију,
сузе су ми текле из очију

На стотине храмова без крова,
У ранама душа Србинова!

Хвала Орле на твојему лету,
слушај Саву и пренеси свијету!
Васкрснуће наша мајка света,
Косовом ће Милица да шета!

Глосе – Вера Степановић

***

*Високо у грању мирно горе звезде;
И широка песма мора у тишини
чује се око нас; и ти гласи језде
Ко да роса пада у сребрној тмини.*
Јован Дучић

Напуклим сећањем усељавам очи.
У окнима бола сузе ми се гнезде.
Док месец немире у душу ми точи,
високо у грању мирно горе звезде.

Море ноћас тихо. Ћути твоје име.
Северњача лењо мрешка по цаклини.
У мени царују тужно меке риме
и широка песма мора у тишини.

Испред мене сенка, која би да сврати,
у дубине модре, да купимо звезде,
А Месец ме чува, шапатам ме прати,
чује се око нас и ти гласи језде.

Ја остајем ноћас. Чекам га на молу.
Видим неку светлост небом у даљини.
Осећам по коси и мом непреболу,
ко да роса пада у сребрној тмини.

КАП ТВОЈЕ ДУШЕ

*А већ се сасвим разданило
Даљина само смехом јеца
Мада усном ти чујем било
И жар као да још смо деца”*
Анђелко Заблаћански

Звездане риме ове ноћи
дигоше сунце, а још је снило.
Из косе месец не хтеде поћи,
а већ се сасвим разданило.

Драчом живота бисери роса,
пепелом страсти од месеца.
Кроз руке клизи тишина боса.
Даљина само смехом јеца.

Много се сете у стиху ноћи
кроз левак жеља у зору слило.
Знам, само ћеш кроз сан проћи,
мада усном ти чујем било.

Душе ми твоје само кап треба.
Појила сам се са тог кладенца.
У оку оживећу модринау неба
и жар као да још смо деца.

***

*Када ме загрле предвечерја сива
с тајним хуком самоће и страха.
Пљусак мисли, бујицом се слива
низ падине клонулих уздаха.*
Стојан Вуковић

Љубављу сам ткала као паук мрежу,
окриље за наша шапутања жива.
Покида ме живот, сад ме речи стежу,
када ме загрле предвечерја сива.

Кроз празне ми руке немо тече време,
некад беху река звезданог праха.
А ћутања наша донесоше бreme
с тајним хуком самоће и страха.

Сада слап тишине зоре нам умива,
а суеталим срцем, које тугу гнезди
пљусак мисли, бујицом се слива.

Путем, којим ноћу само Месец језди,
плаха душа жури небу без предаха
низ падине клонулих уздаха.

***

*Погледом те тражим у земљи вјечних снова
и твоје име станује у рањеном ми гласу.
Смеле мисли уводим у нему игру слова,
изниклих из душе у овом позном часу.*

Стојан Вуковић

Пун Месец душо у коси ми таласе прави.
Плете ми кике од морске траве уз зов галебова.
Кроз куглу оловног неба коју ми у недра стави
погледом те тражим у земљи вечних снова.

А он опсеном и шапатам риме игра прљави плес
па ми кроз вене тече у овом тужном часу.
Не зна да живиш ми у оку као црвени врес
и твоје име станује у рањеном ми гласу.

У ноћи немира ми корак прати и подршка је свему
чува заспалу реку о теби, крхких ми снова.
Ослободи ме терета звездане ноћи и зато њему
смеле мисли уводим у нему игру слова.

Плашим се да ли ћу моћи, уморна од времена
и снаге бисера у његовом топлом гласу
да сачувам наше бокоре мирисних невена,
изниклих из душе у овом позном часу.

Де-мол – Сузана Тасић

КАД ПЛАКАО ЈЕ ЦЕЗ

И тихи шапат ветра
што ноћас тамом лута
и мисао што тражи
циљ и смер и пут,
док ритам душу носи
зар лажно беше баш све?

И само трептај ока
и спуштен поглед тај,
зар беше само игра
и свему гасне искра
зар ближи се крај
и лажан беше сав сјај?

И зашто гасне жудња
док титра месец млад,
зар нема ничег будног,
да живи, дише и бдије
над сетом што буја
и гори у грудима сад?

И где нестане жеља
и јецај зашто заћута
кò када угасне ватра
и угуши воде је студ,

и зашто ћути тама
не грли, не гуши, не боли?

Зашто је утихло светло
само је остао звук,
и ништа остало није,
и пече а суза нема,
у јеку песме крик је
и ломи душе мук?

И само се тишина
у груди слива кô лед
и нем је уздах,
не вришти ни грч,
ни горчином не грца јед,
само је музике јек.

Нек тама носи све
и само из ока суза
нека кане бар
нека се и звезде згасе
и нека остане само
у слуху та стара ствар.

Ја заволах је тад,
нек свира ноћас јаче,
јеткије нек дрхти звук
и нека истина стане,
да мртво је, нестало све,
хоћу да слушам ритам

што нуди саксофон сам,
и нек све друго ћути
и ветар што стиже ниоткуд
нека утихне сад,
и нека се не чује
како умире душа,

нек покрије је бас
и док се примиче јутро
и буди нови се дан,
у зору кад умире све
гасне и ова ноћ,
кад плакао је цез.

ДОК ТИХО СВИРА БЛУЗ

Шапутали су ноћас
неки незнани ветрови,
лемећи ноћ у акорд мелодије
неке се сете далеке будиле
у блеску муње и гласу грома.

И рески фијук звижди у ноћи
и капи кише кô сузе клизе,
низ прозорско окно чежње и сете,
сећања тиха музика носи
и мисли са ветром даљини лете.

Завијала је тама јауком ветра
носећи дрхтај ка новом јутру
а суза одавно пресахла сама

спас би да нађе од горке ноћи
још једне у овом бесаном низу.

Ту иза стакла поглед залута
улицом с' кишом носи га туга,
уздах нек скрије та јека грома,
у блесак муње нек дах угасне
и све нек стане, нек крене суза.

Кад јутро избледи горчину ноћи,
и зграби зору још једног дана,
где све је исто и све ће проћи,
у сузу једну кад само стане,
само ће тихо још свирати блуз.

ДОК СВИРА *ДЕ-МОЛ*

Кад срце откуцај смири
и душа дотакне дно,
у песми се опет родим
ту моје је сигурно тло.

Строфе ми постану речи
а риме јецај и сузе,
и свака ме песма лечи
и свака ми душу узме.

И док све је мртво
и само још живи бол
ја своју песму пишем
прати ме тихи *де-мол*

И ћутим сету и чежњу
и слушам самоће бас,
а последње што ми оста
у песми да чувам сад нас.

Док слушам тихе звуке
што носи тај акорд тих,
песме те моје све љубе
и грли сваки им стих.

И када сунце живота зађе
и угасне пламена бол,
остаће да воле песме,
да свира тихо *де-мол*.

Нове књиге

АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ – МЕСЕЧЕВЕ ОЧИ

(АСоглас, Зворник, 2022)

О ЈАУЦИМА СТРАСТИ

Свестрани књижевник (песник, приповедач, афористичар, преводилац поезије са руског, уредник поетских сајтова и часописа) Анђелко Заблаћански, својом новом, десетом збирком песама, *Месечеве очи*, првонаграђеним рукописом на Шестим дринским књижевним сусретима, изнова радује читалачку публику која годинама прати његов лични уметнички рад, и његово културно прегалаштво, преко чувених сајтова Поезија векова и Поезија суштине. Под геслом *У ЊИХОВОЈ ДУШИ И ОНИ У МОЈОЈ ОНДА И ДАНАС* поново се у првом делу збирке враћа својим поетским узорима – великанима српског песништва XX века.

Циклус Српским песницама, отклон од лирских тема, по којима је препознатљив, уводи нас у свет (и душе!) омиљених му песника, водећи са њима (и са самим собом, у њихово име) поетске разговоре. Његове лирика је „сва у традицији и традиционалности, са очигледном чињеницом да су Заблаћанском велики песнички узори наши класици“, примећује и рецензент једне од претходних збирки, Тодор Бјелкић. Шеснаест песама посвећено је нашим великим песницама (Владислав Петковић Дис, Бранко Миљковић, Јован Дучић, Ђура Јакшић, Његош, Милош Црњански, Лаза Костић...),

онима, који су одредили његове песничке координате. Међу њима је само једна песникиња — Десанка Максимовић. Изузетно познавање поезије, и своју поетску префињеност, *безречјем скривена (Стидљив шапат твој — Војиславу Илићу)* места на којима уводи читаоца у познате песме, прочитане на нов, његов начин, Анђелко Заблаћански поклања поетским сладокусцима. *Не остављај ме ту где за стих се не гине (Тражим — Десанки Максимовић)* поручује нам лирски субјекат, као свој поетско-животни кредо. *Потроших године без иједног дана (Одједи — Владиславу Петковићу Дису) Свесно ћу носити временске окове. Кад с речи се скину последње одоре (Одједи)*. Истичемо и неколико одличних сонета: Бранку Миљковићу, Алекси Шантићу, Стевану Раичковићу, Ивану В. Лалићу, као и песму *Између два божанства*, (Јовану Дучићу). У везаном стиху, неједнаког метра (*Нико ме нема — посвећено Милошу Црњанском*), или у слободном стиху (*Речи — Васку Попи, Смех бола — Душану Васиљевићу*), свеједно, свеже, распевано, и у духу њихове поетике, преломљено кроз лирску призму Анђелка Заблаћанског. Понегде и сатиричан, у име Ђуре Јакшића, песник поручује: *Чим намигну клекнем пред Европом, молим ту маћеху ко свако пасторче (Нисам стена)*.

СУШТИНА и ПОЕТИКА, две су одреднице између којих се креће вишедеценијски поетски пут (недовољно) награђеног песника Анђелка Заблаћанског, окосница су и ове најновије збирке, *Месечеве очи*. Суштина (поетике!) у самом Песнику, или Поезија суштине — сасвим свеједно, као срећа, живот и лепота — саме по себи. Други циклус, *Дотицање суштине*, под геслом АКО СЕ УСУДИМ НИКАД ВИШЕ НЕЋУ БИТИ ИСТИ, бави се различитим темама, пре-

цима, љубављу према Домовини, дилемама и унутрашњим свето(ви)м(а) песника. Широка лепеза, превасходно римованог, и понекад слободног стиха. Потка, која се стално провлачи, кроз ткање поезије, је смисао, суштина свега/света, *кад све се у души сломи с криком у комадиће (На разливу живота)*. Истичемо песму *Србија мајко*, која се бави српским усудима и ранама, јер и њега, као многе велике родољубе и песнике, као и Алексу Шантића, *све ране његовог рода боле*. Чести мотиви Анђелка Заблаћанског су сама поезија, однос песника и света, однос према стваралачком чину, али и бол, тишина, сновиђења, несан, ноћ, када је *јад тежак ко клада (Глуво доба)*. *Пусти да слушам ти-шину овог у мени бездна вапи поета у песни У души скривене слике*.

Трећи циклус чине *Сусрети*, под геслом КОРАЦИ СТА-ЗАМА СНА И ЈАВЕ. Сусрети са женом. Сусрети са самим собом. Сусрети/сучочења са животом... Сусрети, када се сретну *јутро и сутон, твој поглед сав од плавети зоре, и мој крвав од несанице (Јутро и сутон)*. Посебно бисмо издвојили песме *Ако, Животни пут, Јунски сонет* (плени својим оптимизмом, и нежношћу, који недовољно често просијавају овом збирком) као и првонаграђену песму *Носталгија*, на књижевном конкурсy *Слапови Вучјанке*, Вучје, 2022.

Четврти и последњи циклус у овој збирци је Поезија с ликом жене, под геслом ДОК КЛЕЧИМ ПРЕД ТВОЈИМ ЋУТАЊЕМ. То је поетика на коју нас је навикао Анђелко Заблаћански — лирска, љубавна, обојена еротским заносима сна и јаве, чежњама, сва путена, и сва напупела, натегнута на добош очекивања и страсти. Она жуди да се објави, да јекне, да зазвони, да се оваплоти — као код ретко ког песника, откривено и викнуто, свету у лице. Никада преко границе

доброг укуса, увек до саме црте, то је поезија која провоцира читаоца, увлачи га у свет чулних додира, и подстиче да се домаштају стихови песника... Овим циклусом Анђелко Заблаћански остаје доследан себи и својој поезици, путу који је зацртао и нацртао на нашој савременој поетској мапи. Завршили бисмо лирском вињетом (по којима је А. З. Такође постао препознатљив у једној од претходних збирки, *Мали ноћни стихови*), пожелевши збирци дуг живот и љубав у срцима читалаца, који годинама прате и воле поезију овог песника.

ПОЧЕТАК ЛЕТА

*Најкраћа ноћ троши своје
минуте, сате
и месец тек неког
с дивљењем гледа
зна, само једне очи могу да
ми врате
исти давни сјај у живот
пун нереди*

Јасна Миленовић
песникиња

Песме из збирке *Месечеве очи*

ПРЕЋУТАНО

Велику снагу
губе речи
кад их прогута тишина у трену
кад су неком могле бити
мелем на рану живу
тад утихле тужно звоне
све док сузе не крену
и разоре ум и душу
па оживе илузију за све
увек криву

Или снага им је двоструко већа
баш кад се разбију о зубе
да не такну бубне опне
па тиме срце
од пошаста чувају црне
јер на врху језика снови се
сневају или губе
кад речи умру у зачетку
страх с њима утрне

ЈУНСКИ СОНЕТ

Ноћ јунска, липоцветна и врела;
У оку уденута месечева сена:
Што доноси обресе твог тела
И упорну ћутњу да си жена.

Голим чланцима береш капи росе,
Све си ближа мом муклом немиру.
Ноћне те птице у лепету крила носе
И биваш бујица реци на увиру.

Биваш буктиња у којој ноћ гори
У мојим очима, на длановима мојим,
Док наше ћутње су вишњи разговори,

Не знам сан сам — или постојим
На површини увируће реке, заиста,
Кад месец стидљиво по нама заблиста.

ОНОМ КО УМЕ

дај ми то срце голо
и мирис хлеба на грудима
све што се животу може
и сме дати
оно што невидно је свим људима
већ оном ко уме да пати
чак и кад се све коцкице сложе

узми свако зрно жита
сазрело у мојим уморним очима
и замршеним линијама
на длану
узми, јер шта ту има да се пита
кад обоје знамо
постојимо све док умемо да се дамо

МАРИЈА ЛАЗАРЕВИЋ – БРЗОВИР

(Поетикум, Краљево, 2022)

БРЗОВИР – ИГРА КОЈОЈ МОРАМО ДОРАСТИ

Узмемо речи свакидашње и песничке, знане и мање знане: именице, глаголе, придеве... убацимо их у Маријин Брзовир и тако узвртложене пустимо да се саме траже и сједињују, да се преламају и поткрадају у песничкој вртоглавој игри и у читалачкој распусној радозналости.

Шта поезија трпи, а шта јој се нипошто не сме калемити и уметати – тешко је јасно одредити. И докле можемо ићи у настојању да се ослободимо класичног начина конструисања и обликовања. Марија Лазаревић се домашила посла искивања нових речи у својој лирској ковачници, без мере и без зазора. Заиграно, раскалашно, детиње неуморно. Наглашавајући језичку игру као један циљ више у намери да нам саопшти неке своје ставове о свету и људима који га настањују. Прословљавајући своје најдубље страхове, стрепње, утучености, бол...

Зачудним спојевима Марија тражи неку посве друкчију и ритмовну и смисаону новонасталост у самој унутрашњој логици песме. Онеобичавајући до крајњих граница лексичку и морфолошку грађу, покушавајући да звуковно и семантички окрилати свој песнички говор и своју поетичку нарочитост, песникиња исписује личну драму тренутка у ком настаје и збива се и посебни језик и динамичан унутрашњи хаос стварања.

Сјајозвезд, безбрижлет, тецирека, пецоплов, памтислава,

белоталас, шљапокрај, кликорука, преплетограње... Марија вешто уплиће у своје стихове ове, могло би се учинити каткад и незграпне спојнице, чинећи их тако прихватљивим и песнички оправданим. Опет, да се оваква игра не би сматрала тек пуким и наивним пресипањем из шупљег у празно, било би добро удубити се у само стециште њених промишљања, и у свему томе пронаћи натруне ироније којом се заправо критикује и исмева и овај површни и убрзани свет и човекова неснађеност у њему. Биће да је то најважнија накана ових стихоплета. Онда ће нам бити јасније да није реч о инсистирању на нелогичним језичким новотаријама, већ о једном концепту дубоке анализе савременог тренутка и давања јединог могућег песничког одговора. „Не верујем у реч заковрнуту, скоцкану“, каже се на једном месту у Брзовиру.

Песникиња верује у борбу међу речима, у драмску убојитост сталног антиподног и антипротивног дисхармоничног провоцирања слуха и наученог курса. У безбрижности је клица пропадања. Рат је отац свих ствари, а у брзовиру се бистре и кушају мисли. Тако се ствара и руши да би се опет стварао један песнички свет и један особен поглед на живот и смисао свега.

Ко буде храбар и без предрасуда урони у Брзовир лозничке песникиње Марије Лазаревић, стрпљив да отрпи и леден загрљај туге и дрвље и камење језичких стрмпутца, неће се без бисерја на површину вратити. Ако се уопште и врати.

Драган Марковић

Песме из збирке *Брзовир*

ПРЕДГОВОР

На возилици точкове брзам,
управљам светом са обе руке,
спорим се ритмом такмичим
у пост-говор безбрижлету.

Не стајем возим док кажем
да сви ме прођу: Хајте!
Без мрака са мраком идем
предвозим говоре: Знајте!
За мношћом ходе!

Чији је оно испред говора
говор што не трпи сјајозвезд
врелих точкова окрећућих
у најаву песме што се умилно
спретно котрљају...

КОЊУШАР

Обећао коњушар ми песму
о потковици златној
галопом коња јурио стихове
крадом атаком коњичког срца
део песме је скројио
па голом брадом стао на црту
снагом се упро својом коњанику
стаситом, младом што песму не зна ту

ал промишљу сазнаде сву,
тад коњушар скиде потковицу златну
и стави је у недра
цепова сазданих стихом
и она бејаше однета магијом
прашином што дигла се за галопом
коњаника којег страх је био
три копита су снажна зар само
четврто за трку није како
кришом се коњушар искраде
лако му беше јер потковицу
у стиху нико видео није.

ПЉУНУТА ПЕСМА

Пљунућу ти једну песму вечерас,
још једну тишталицу ураганку, циганку
ко дум-дум метак расуто по прсима мојим.

Не хватај је, јер појешће ти дланове стиснуте
шаке што прсте су уплеле и чврсто држе
престрављене дрхтаве плашљивице.

Неће тебе пљунута моја песма саможивог
да укаља, нити да немиром те занесе
само се склони чистопутом својим трнавцем.

А њу, пљунуту моју песму циганку
не дирај никако длановима не дотичи,
јер гребе, гребуљица песма ова пљунута због тебе.

Есеј – Душан Милујић

МАЖУРАНИЋ ИЛИ ЊЕГОШ

Заборављена расправа о ауторству *Ченгић-аге*

„Жао ми је, кад тако радо читате моје стихове, што немам овде песму Ченгића. Знам да би вам се врло допала. Дође ми, вели, један, и кад сам му прочитао, зациганчи ми: дај ми, дај ми; и ја му дадох, а пријепис ми није остао“ – наводно је овако, током боравка у Италији 1851, Петар II Петровић Његош говорио Љубомиру Ненадовићу, који ће то забележити и доцније објавити у својим Писмима из Италије.

Хтео то Ненадовић или не, управо је његово сведочење дало замаха расправи око ауторства спева Смрт Смаил-аге Ченгића, па су у годинама на преласку из XIX у XX столеће бројни српски и хрватски писци износили сопствене теорије, које су се кретале у распону од одбране Мажуранића, преко претпоставке да је Мажуранић на превару узео Његошев рукопис, до могућности да је Његош свесно дозволио (из политичке опрезности) објављивање свог спева под туђим именом.

Светислав Вуловић, Драгутин Прохаска, Љуба Ненадовић, Имбро Ткалац, Лазо Томановић, Аугуст Шеноа – само су нека имена која су мање или више учествовала у расправи или се у својим радовима дотицала спорног питања.

Иако је расправа постепено сама од себе утихнула, иако се одавно сматра да је дефинитивно решена у Мажуранићеву корист, занимљиво би било подсетити се најбитнијих детаља и указати на оне моменте који су изродили претпоставку да би Његош могао бити аутор Смрти Смаил-аге Ченгића, али и на

деталје који још увек нису разрешени, па као такви могу бити повод новим истраживањима.

Изневши у чланку „Његуш и Мажуранић“ (часопис Отаџбина, Београд 1880) претпоставке о могућем владицином ауторству Ченгић-аге, књижевни критичар Светислав Вуловић донекле је очекивао подршку од Љубомира Ненадовића, који ће, међутим, одбацити било какву везу између Његоша и познатог спева о погибији Смаил-агиној, при чему је сâм Ненадовић, можда, хтео и да своја Писма из Италије дефинитвно склони из жаришта расправе, да путопис не постане средство за оптужбу против Мажуранића.

Ипак, колико год се трудио да са Мажуранићевог имена и дела скине сумњу, аутор Писама из Италије својим је аргументима и претпоставкама такву сумњу могао само појачати, штавише несвесно пружити помоћ заговорницима теорије о Његошевом ауторству Ченгић-аге. То би се сигурно и десило да је Ненадовићево писмо, упућено Вуловићу, било одштампано одмах кад је написано, али оно је објављено тек седамдесетак година доцније.

Да би одбацио било какво повезивање Ченгић-аге са изгубљеним спевом о коме Његош говори у Писмима из Италије (тамо се помиње песма, али се свакако мисли на спев), Ненадовић је у свом писму Вуловићу изнео претпоставку да загубљени спев Његошев, „премда је био доста дугачак, по свој прилици није био подељен на песме, јер владика је рекао 'песму о Ченгићу', а не песме; а могао је бити раздвојен на више делова, који су можда место наслова били означени са I, II, III итд.“ У даљем тексту, Ненадовић пише: „По чему држим да је тај спев био доста дугачак? — По ономе што на моје питање: је ли као Горски

вијенац или Мали Шћепан, владика је одговорио: 'Није у драмској форми, и није тако велико'" (Ненадовић 1962: 248).

Колико год да то није имао на уму, Ненадовић као да је описао свима познат спев Смрт Смаил-аге Ченгића, јер и ово је стихотвореније често било означавано као „пјесан“, „пјесма“, притом је раздвојено на неколико неједнаких делова и заиста „није тако велико“ као Горски вијенац и Шћепан Мали, а најзад – „није у драмској форми“.

Претпоставке о Његошевом ауторству нису се јавиле само због наведеног цитата о изгубљеној песми, него и због тога што, такође у Писмима из Италије, Његош у два наврата говори стихове из Ченгић-аге – али, путописац ни у томе није видео ништа чудно нити сумњиво.

Ненадовић признаје како за време боравка у Италији није ни знао „да на овом свету суштује, екзистује Мажуранићев спев: Смрт Смаил-аге Ченгића“ (Ненадовић 1962: 245), па да због тога није препознао стихове које је Његош, док је улазио у једну пећину, запевао „полагано као уз гусле“ (Ненадовић 1962: 248). Међутим, Ненадовић истиче како је помислио да је дотичне стихове „владика истог тренутка импровизовао“ (Ненадовић 1962: 249). Ни ово није без значаја, јер је очигледно и сâм путописац запазио колико су дотични стихови слични Његошевом песничком стилу, но кад буде писао Вуловићу, Ненадовић ће бити скептичан и рећи како „то није никакав основ да можемо мислити да су то његови [Његошеви] стихови“ (Ненадовић 1962: 249).

У том погледу може бити интересантно како Ненадовић тумачи не само сличност између Његошевих и Мажуранићевих стихова, него и сличну тематику двојице песника. Иако су се многи „питали откуд Мажуранић, Новљанин, зна онако

добро прилике црногорске, дух и карактер“, Ненадовићу ни то није чудно, јер су, закључује, и Новљани (из Новог Винодолског у Хрватском приморју) „један део истог југословенског народа као и Црногорци“ (Ненадовић 1962: 252).

Такав закључак делује парадоксално и контрадикторно у ситуацији кад Ненадовић, човек од пера, сâм признаје како није чуо за спев који „суштује“ већ пет година (Ченгић-ага је објављен 1846), а истовремено сматра да је Мажуранић одлично познавао обичаје оног поднебља у које никада није крочио, али где ипак живе његови сународници. И Ненадовић је, са друге стране, био „део истог југословенског народа“, па дуго није знао за спев Смрт Смаил-аге Ченгића, а једва да је знао нешто и о Горском вијенцу (што такође признаје у писму Вуловићу) кад се у Италији срео са Његошем.

Независно од слабе одрживости Ненадовићевих аргумената, многим је истраживачима ионако било чудно како је Иван Мажуранић могао тако детаљно приказати не само погибију Смаил-агину, него и локалитете везане за тај догађај, па и народни говор дотичног краја.

Ипак, треба истаћи да је Мажуранић имао прилике да се добро информише и припреми за писање спева, јер је средином новембра 1840. могао у Илирским народним новинама Људевита Гаја прочитати допис у коме се извештава о Смаил-агиној погибији: „У Херцеговини сад је велика смутња. Исмаил-ага Ченгић, онај славни и проглашени јунак турски, заповједник оружја Гадског, погинуо је 30. рујна (12. листопада)“; у даљем тексту дописа даје се и преглед догађаја који су довели до крвавог сукоба (Мажуранић 1969: 17).

Иако ће спев о аги Ченгићу настати тек пет година

доцније, када Димитрије Деметер буде замолио песника да му напише нешто за алманах Искру, песник се вероватно и тада сећао поменутог чланка, пошто је управо одатле преузео бројне податке и пренео их у своје стихове. У прилог томе говоре други и трећи стих првог певања Ченгића-аге, који гласе: „Усред Столца, куле своје, / А у земљи херцеговој“, а пошто је у заглављу дописа о агиној погибији писао: „Из Столца, са границе херцеговачке“ (Мажуранић 1969: 19), песников непосредни извор је више него јасан.

Али, песнику су велику помоћ пружила и његова браћа Антун и Матија. Зна се да је Антун Мажуранић, заједно са Људевитом Гајем, био у посети Његошу на Цетињу крајем 1841, те да је сигурно видео изложену главу Смаил-агину, али и друге ствари убијеног аге, које је владика чувао као трофеје. Његош је са својим гостима морао, како претпоставља Јевто Миловић, „на дуго и широко разговарати о погибији Смаил-агиној“, па је Антун „бесумње, све то саопштио своме брату Ивану“. Сем тога, у певању „Коб“, последњем у спеву, од агине главе, одела и оружја начињена је лутка која се, према песниковом виђењу, налази у „изби“ под Ловћеном, што „најбоље показује да је Иван Мажуранић добро знао гдје су се налазиле глава и ствари“ погинулог Смаил-аге (Миловић 1983: 392). А две године пре него што је Антун Мажуранић путовао на Цетиње, Матија Мажуранић обишао је Босну (1839–1840), тада још увек османску провинцију, и своја је искуства описао у књизи под називом Поглед у Босну (Загреб 1842), тако да је песник и путем сведочења својих најближих могао да се добро информише о актуелним херцеговачким и црногорским приликама.

Као пресудан моменат за настанак пева често се узима приповедање једног Црногорца који је дошао у Карловац у време када је и Мажуранић ту боравио, па је песник имао

прилике да чује све детаље од човека који је вероватно био сведок најбитнијих догађаја у завери против Смаил-аге, што још више објашњава откуд толико тачних појединости (поготову у певању „Харач“, четвртом по реду).

Постоје, са друге стране, добри разлози који могу изазвати сумњу у постојање дотичног приповедача, јер иако су о томе сачувана чак три сведочења, она нису у свему сагласна.

Мажуранићев пријатељ Имбро Игњатијевић Ткалац помиње човека који је „на повратку у Црну Гору“ свратио у Карловац, „Не сјећам му се имена“, наставља Ткалац, „но још ми је пред очима, како је једне вечери у нашој старој читаоници причао о зулumu и смрти Ченгића, и колико нам је срце гануо својим живим говором и описом борбе, у којој је и он присуствовао“ (Мажуранић 1963: 191).

Истог приповедача помиње и Мажуранић: „Године 1843. или 1844. доспио у Карловац један Црногорац, који је био на путу из Биограда. Тражио сиромаш заслужбе. Суставио се и у Карловцу. Он је казивао да је био у боју на Грахову и приповиједао веома пластично све згоде и смрт Ченгића-аге. Приповиједао је и о Бауку, како је пјевао под шатором“ (Мажуранић 1969: 10–11).

Најзад, ту је и сведочење Јосипа Пасарића, које се своди на следећу изјаву: након што је Мажуранић одлучио „да на основу јуначке народне пјесме створи умјетну епску пјесан“, један његов пријатељ позвао је и наручио „на свој трошак из Црне Горе народног пјевача, који је пјеснику [Мажуранићу] казивао и пјевао народне јуначке пјесме“ (Мажуранић 1963: 215).

Од Ткалчеве и Мажуранићеве верзије, Пасарићева се

битно разликује, јер ту се више не ради о случајном пролазнику, него о гуслару који је наменски доведен у Карловац, и то тек онда кад је Мажуранић решио да напише спев о Смаил-агиној погибији.

Ипак, и Пасарићева прича на једном је месту идентична са претходним верзијама: нигде се не помиње име „народног пјевача“ из Црне Горе. Остаје могућност да су сведоци, након извесног времена, у својим сећањима помешали године и заборавили приповедачево (или гусларево) име, али ако се добро сећају осталих појединости, још је чудније што никада не именују човека без чије приче (или песме) вероватно не би било ни Мажуранићевог спева.

Постоји и један куриозитет који се тиче наслова спева, односно личног имена главног јунака, а што би такође могло бацити сумњу на Мажуранићеве изворе. Наиме, првобитни наслов био је *Smèrt Ćengić-age*, па је и у тексту свуда стајало „Ченгић-ага“ уместо „Смаил-ага“. Да би правилније било писати титулу иза личног имена (а не иза презимена), Мажуранићу је сугерисао управо Имбро Ткалац, но песник је том приликом одговорио „да не зна другога имена Ченгићу“ (Мажуранић 1963: 191). Ако се Мажуранић и даље добро сећао многих детаља из дописа у Илирским народним новинама, тешко је поверовати да би заборавио име аге Ченгића (које је наведено већ у другој реченици дописа, додуше у облику „Исмаил“), а ако је и постојао мистериозни Црногорац из наведених сведочења, он би сигурно у својој причи (или песми уз гусле) бар једанпут споменуо агино лично име (у забележеним народним песмама о Ченгићевој погибији, главни лик редовно је именован као „Смаил-ага“).

Иако је очигледно да ова тема ни изблиза није исцрпена, тешко да би изнова могла изазвати онакву буру као на

концу XIX века, јер за то очигледно нису заинтересовани књижевни узоричари чија би се реч далеко чула.

Најбољи доказ да се спорно питање ауторства Ченгића тек може истраживати јесте књига Марије Ковачевић Непознати Његош (Рума—Крупањ 2012), доцније штампана под још експлицитнијим насловом Покрадени Његош (Подгорица 2013), али ова је студија истовремено и доказ о незаинтересованости за дотичну проблематику, јер уопште није изазвала одјек који би био очекиван. Не мора значити да је Марија Ковачевић изнела потпуно тачне закључке нити да је била на правом трагу, али чим њена истраживања (која, у најмању руку, јесу шокантна и контроверзна) нису довела ни до какве реакције, очигледно је да се сваки покушај поновног покретања расправе око ауторства Ченгића узима као сувишан, пошто се ионако сматра да је расправа одавно решена и да се Иван Мажуранић сматра јединим правим творцем спева о погибији Смаил-агиној.

Остаје, на крају, да се види где су били владика Његош и бан Мажуранић у целој причи.

Спев Смрт Смаил-аге Ченгића одштампан је за Његошева живота и владика је за ово дело морао знати, али осим трагова који се наводе у Писмима из Италије, тешко би се још негде могла наћи било каква асоцијација на Његоша као могућег аутора Ченгића (иако је управо Марија Ковачевић указала на још неке трагове и наговештаје, не може се рећи да су они довољни за дефинитивне закључке).

У време када је расправа узела маха, црногорски владика није био у животу већ три деценије, али Ненадовић опет мисли да Његош, све и да је доживео и својим очима видео расправу, не би „изишао и казао ”То је моја песма!““, јер тако нешто не би чинио „кад би знао да ће од хиљаде само петорица у његове речи сумњати“ (Ненадовић 1962: 254). Нехотице је Ненадовић још једном изнео аргумент против

Мажуранића, јер према оваквом схватању, Његошево неоглашавање поводом штампања Ченгић-аге не мора значити да црногорски владика није имао никакве везе са настанком спева, већ би пре значило да из учтивости није желео да улази у било какву расправу.

Није се поводом спорног питања око ауторства Ченгић-аге оглашавао ни бан Иван Мажуранић, али пошто је био у животу кад се расправа повела, његово се ћутање тумачило на различите начине: или као страх од откривања праве истине (ако није био аутор спева), или као одбијање да се познате чињенице изнова бране и доказују (ако је спев његов), или опет као чиста учтивост.

Зато су, током целе расправе о ауторству Смрти Смаил-аге Ченгића, други бранили Мажуранића, међу њима управо и Љубомир Ненадовић, али како се чини, то му није баш увек полазило за руком – мада, као да јесте, јер неодрживост Ненадовићевих аргумената нису у правом моменту искористили они који су имали другачије мишљење о изгубљеној Његошевој песми.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Мажуранић 1963: Иван Мажуранић, *Изабрана дела*, прир. Милорад Живанчевић, Београд 1963.

Мажуранић 1969: Иван Мажуранић, *Смрт Смаил-аге Ченгића*, прир. Милорад Живанчевић, Београд 1969.

Мажуранић 1979: Иван Мажуранић, *Смрт Смаил-аге Ченгића*, [фото-типско издање спева из 1857, прир. Живорад Стојковић], Београд 1979.

Миловић 1983: Јевто М. Миловић, *Стазе ка Његошу*, Титоград 1983.

Ненадовић 1962: Љубомир Ненадовић, *Изабрана дела*, прир. Ђуро Гавела, Београд 1962.

Ратна прича – Александра Мишић

АНА

Био је мршав, мали дечак светлих очију. После, постао је витак младић у кога су се девојке заљубљивале, а и он замиловао многе. Но, рат прекиде све и он се обреде, ни крив ни дужан, у злогласном немачком логору. Спао био на кост и кожу, комад буђавог хлеба и мало воде на дан. А радило се много у кругу логора и већ је мислио да се круг живота затвара кад се једног априлског јутра пронесе вест да су потребни млађи, здрави затвореници за рад у баштама Немаца по селима око логора. Била је то његова шанса, могућност да преживи, зрак светлости и наде.

У одабиру за баштоване прошао је; пресудиле су његове године и релативно добро здравствено стање мада беше исцрпљен. Рекоше му да се спакује. Он лаганим кораком уђе у мрачну собу у којој се осећао устајали задах. Погледа двојицу затвореника што лежаху на гвозденим креветима, приђе им, па их загрли. Један, старији, угашеног погледа, прошапута: „Срећно“. Други, његових година, имао је туберкулозу и био готов да да умре. Он не рече ништа, само се јако закашља и остаде да лежи. Све остало било је сувишно. Узе оно мало ствари и изађе.

Драгољуб, тако се млади човек звао, није знао у које село га воде. Равница је била свуда око њих и имена насеља нису му значила ништа. Биле су у питању само две опције: живот или смрт. И ту се могућност избора завршавала. Па ипак, нека нејасна, слаба нада тињала је у његовим зеленим

очима. Нада, да ће се једном ипак домоћи мајчице Србије, да ће рат проћи и да ће се живот наставити. Имао је само тридест две године.

Треба рећи: у Србији је оставио породицу, жену и мало дете. Синчић беше тек напунио две године кад су њега одвели. Било је тужно, магловито јутро. Стигао је камион, млада жена је плакала и гутала сузе држећи дете у наручју, а он је промрмљао нешто нејасно док су га везаних руку гурали у камион и навлачили цираду. Хтео је да јој каже да је воли, да не брине и да ће се брзо вратити, али није стигао. Ни загрлио је није, о томе ће много пута касније мислити у страшним ноћима које су уследиле.

Док су се труцкали по неравном путу, пекла су га сува уста и мислио је: пустиће га ускоро јер ништа није крив. И тако се обрео у Дахају. Након три године мука, напорног рада и глади, док је гледао како свакодневно умиру његови сапатници, све време га је грејала мисао о сину и жени. Постоји у човеку увек та луда нада која тиња и кад су све шансе изгубљене. Сећао се мале куће у селу Л, реке која протиче поред имања, детета што прави прве несигурне кораке. Пролеће је сада и у мом селу, мислио је док су га два стражара са машинкама спроводила ка дворишту усамљене куће у равници.

Пролеће је, мислио је пун туге, а његова њива је запустела, стока гладна, и ко зна шта је са укућанима. У тим размишљањима, виде да се војници нешто договарају са старијим човеком на немачком језику. Крајичком ока осмотри кућу. Беше то сасвим лепа приземна кућа, од оних које нису претерано луксузне, али опет се назирало да је власник довољно имућан да би себи могао приуштити слугу. А тај слуга требало је да буде он.

Јохан, његов господар, био је човек од својих шездесетак година, средње висине и тужног погледа. Жена му беше умрла неколико година раније, па је остао сам са две кћери. Старија, Клара, била је одскоро удата у суседно село. Млађа, Ана, била је још девојка и стајала је сад ту, пред њим, гледајући га својим крупним плавим очима. Њему застаде срце. Никад тако лепо лице није видео. Носила је плетенице боје пшеничног класја. Била је складно грађена, уског струка и лепих, пуних усана.

„Научићеш немачки“, обрати му се Јохан.

„Већ знам помало, научио сам у логору“, прошапута Драгољуб све време гледајући у Ану. Она погледа у под.

„Ово је моја ћерка Ана. Она ће те учити језик да бисмо се лакше споразумевали. Радићеш на имању све што ти будем рекао. Надам се да неће бити проблема. Не треба да наглашавам да не смеш да помислиш да бежиш. Убили би те одмах. А овде ће ти свакако бити боље него тамо.“

„Разумем“, рекао је Драгољуб и отпоче ново поглавље у његовом животу. Носио је воду, косио, стругао дрва, чистио. Био је вредан и посвећен послу. Временом је своју логорску мршавост заменио лепим стасом, попунио се и био врло привлачан мушкарац. Увече би уморан легао у кревет са мислима о својој жени и сину. „Само да их ускоро видим“, мислио је. Али, ток живота не иде увек онако како бисмо желели.

Ана га је подучавала и у тим часовима они су се све више зближавали. Била је десетак година млађа, али је била једра, лепа, насмејана и близина је учинила своје. Једног дана пољубили су се у соби и тај пољубац запечатио је судбине двоје људи. Оно што се даље збивало између њих било би сасвим нормално да су околности биле другачије. Овако,

они су били припадници различитих народа, једнога који је напао и друога, који се бранио, уз то, Драгољуб је имао породицу у Србији, а Ана је била девојка за удају, свакако не прилика за ожењеног православног Србина. Но, како љубав не бира где ће ударити, тако је било и овог пута. Њихова веза распламсала се у снажне емоције и потрајала све до краја рата. Једног дана стигла је вест да је Дахау ослобођен и да је рат завршен. Ана и Драгољуб су се погледали. Она је дубоко уздахнула.

„Отићи ћеш, зар не?“, рекла је. Од почетка је знала да он има жену и дете. Језик беше одлично савладао захваљујући њој и благосиљао је срећну звезду која га је спасила сигурне смрти у логору.

„Морам, Ана. Вуче ме жеља за родним крајем и за мојом породицом. Волим те и ти то знаш, али волим и њих. Они су моја породица. А ти си млада и лепа, удаћеш се и имати своју децу.“

„Волим те, али поштујем твоју одлуку“, рекла је Ана кроз сузе.

Плакали су дуго тог дана, потом се загрлили и Драгољуб је после неког времена кренуо пут Србије.

Путујући неколико седмица стигао је у своје село. Возом, пешке, запрегом, али стигао је. Срце му је лудо тукло док се примицао својој кући. Замишљао је како изгледа његов син. Сад би требало да има око пет година. Неће ме ни препознати, уплашиће ме се дете, мислио је. А Марија, како ли изгледа? Још мало, још само мало и све ће бити као некад. Живот ће се вратити у своје корито.

Улази у двориште, не чује ништа, само тишина звони кроз гране старе липе. Под стрехом је кључ, увек је ту стајао, узима га дрхтавом руком и док откључава врата, осврне се

иза себе. Двориште је прилично запуштено, нема цвећа које је Марија увек садила. Све то уноси му немир и зебњу у срце. Отвара врата и крпе паучине га ударају по челу. Унутра, ствари у распореду како их је оставио, шпорет, креденац, тањири, умиваоник, чак и нешто мало воде у њему...

Изађе испред, а она хладноћа у срцу све је јача. Тек тад примећује да је двориште пусто, да нема ничега, ни пилића, ни оваца што блеје, све делује мртво, успавано. Одлази до суседне куће, врата му отвара Софија, старица, нека даља стрина. Неповерљиво се загледа у њега полуслепим очима. На њега залаја пас. После неколико тренутака препознаје га, једва.

„Драгољубе, жив си!“ викне у чуду и загрли га. „Мите ожалили, никаквих вести нисмо имали о теби“.

„Ја сам, стрина, ја сам. Писао сам више пута, нисте добијали моја писма? Где су Марија и Милош?“

Старица га погледа дугим погледом од кога он задрхта. Ћутала је. Онда се окрену шпорету, а он виде да је крајем мараме обрисала очи. Нека зла слутња обузе му срце.

„Шта се... догодило? Где ми је породица?“ једва прошапута и паде на кревет.

„Ех, сине... с јесени, разболеше се од врућице и умреше обоје. Једва их сахранисмо по неком кијамету. Марија те стално помињала, говорила је: 'Доћи ће он, све ће бити као некад'. И оде, сиротица, у младим годинама.“

Драгољуб дуго није могао да дође себи. Јецео је и дозивао имена својих најмилијих. Онда устаде, обриса рукавом очи и рече:

„Стрина одведи ме до њихових гробова. Хоћу да видим где почивају“.

Неколико година иза завршетка рата ожени се поново Драгољуб женом добром, али бездетном и немаше наследника до краја живота. А умро је у позним годинама поштован и вољен од сродника, комшија и пријатеља.

Треба рећи и ово. Једног дана, лето је било и упекло сунце, стигли управо он и жена из ливаде где су пластили сено, па сели испред куће да ручају. Већ су прилично стари, али мора да се ради, нема ко други. Стиже поштар, носи неко писмо. Каже, из далека је, из стране земље. Драгољуб загледа коверат, непознат му рукопис, пише: Савезна Република Немачка, град Минхен. Дрхтавом руком отвара, унутра на немачком, готово заборављеном језику, исписан текст. Нешто га лецну, позледише се старе ране, али због жене, ове друге, коју воли и поштује, не показа да га је погодило. Онда поче читати у себи:

„Поштовани господине Драгољубе,

Пише Вам Клара, Анина сестра. Живим у Минхену, који је, као што знате, свега шеснаест километара удаљен од наше породичне куће. Прошло је тридесет година откако сте доведени као логораш на наше имање да помажете оцу. Он је, нажалост, умро, али је до краја живота помињао Вас и Ваше добро срце, вредноћу и поштење. Ја сам од почетка знала за тајну љубав Вас и моје сестре. У почетку то нисам одобравала, знате какве су биле околности, био је рат, расле смо без мајке, па сам се ја као старија сестра осетила одговорном за њу. Међутим, временом сам увидела колико Вас је она заволела и била сам сведок њене патње кад сте отишли. Надам се да сте пронашли своју породицу и да сте срећни.

А сад о Ани. Отац јој је после рата налазио прилике, али она никако није хтела да се удаје. Као да је у свим тим

младићима тражила Вас и Вашу доброту, а они то нису могли да јој пруже. На крају се сиротица разболела од туге и умрла. Сахрањена је на сеоском гробљу и пред смрт ме је заветовала да Вам напишем колико Вас је волела и да Вам пошаљем њену фотографију. Шаљем Вам искрене поздраве из Минхена и молим да упалите свећу за покој њене душе. Клара“

Осети како су му руке слабе и како писмо пада на под. Жена схвати да га је садржај погодио, али како ништа није знала о Ани, нити о тој великој љубави, није могао да јој каже истину. Боље је овако, мислио је, нека остане закопано у ходницима времена. Да не повређујем ни себе, ни њу.

„Један пријатељ ми је умро“, рече. „Били смо заједно у логору. Пише ми његова жена, Немица, из Минхена“.

И кад она уђе у кућу да однесе тањире, Драгољуб угледа црно-белу фотографију у коверти. На њој је Ана, лепа, насмејана, са букетом цвећа у рукама и венчићем од истог тог цвећа на глави.

Све му се у трену врати, читав бивши живот, напуштена фабрика муниције близу средњовековног града Дахауа на југу Немачке, село у које је доведен, истргнут из родног краја, од своје породице. Људи који умиру око њега од глади, болести и самоубистава. Епидемија тифуса. Мучења затвореника. И онда, сељак Јохан, спас усред пакла. И она, Ана, сунце у тами. Растанак. Туга. И опет туга, у Србији. И старост. И сад ово писмо.

Заболе га у грудима и безгласни јецај провали се из њега. Жена излази из куће, гледа га, не пита га ништа, само га загрли. Он се смирује, брише очи, устаје, узима фотографију и ставља је поред славске иконе.

Једна прича – Анђелко Заблаћански

НЕСПОРАЗУМ

Погледала га је мрачним погледом као туђинца који се дрско усудио да јој нешто каже, а не у човека који ју је волео и којег је она волела последњих пет година.

– Не говори ми о смрти – рекла је узнемирена кадо да су јој сви најмилији недавно умрли. – Не могу то да поднесем.

– Ко год се родио мора умрети. Смрт је саставни део живота. О животу ти причам. Нашем животу, али ти као да ме не чујеш – рекао је потиштено. – Умрећу без тебе, како не разумеш?!

– Ти опет о умирању. Доста! – викала је на сав глас. Никад раније није чуо да тако галами.

– Шта ти је? Смири се – покушао је да разговор врати у мирније токове.

– Умро ми је свекар – рече гледајући га зачуђујуће хладним очима.

Он је погледа избезумљено и бесно упита:

– Свекар?! Мој отац је мртав већ петнаест година. Он ти је свекар. Не пуковник – отац човека с којим већ девет година ниси у браку. У ствари, ти с њим ниси ни била венчана. Живели сте у ванбрачној заједници. Радојко је деда твоје деце, али не и твој свекар! А зато си данима тако мрачна и безвољна?

Није му одговорила. Заћутала је. Опет није чула ни једну његову реч. Гледала је кроз њега. Није видела то озарење кад јој говори о њиховом животу. Није видела ни то

помрачење кад би га остављала без иједног одговора на његова бројна питања. Одлазила је у своју ћутњу и бивала све даља. Отворила је врата његовог реноа и изашла без речи. Те вечери није дошла у његов стан. Није га изненадио њен недолазак, мада је био убеђен да ће доћи.

Данима су га прогањале разне мисли, али је остао у незнању шта се дешава са женом за коју је мислио да зна шта њени осмеси, шта уздаси, шта покрети говоре. И сад верује да је знао шта мисли и кад ћути, али му није јасно зашто сад не зна. А она, ево, већ неколико недеља ћути као никад раније. Не одговара му на позиве и поруке. Врата њеног стана су увек закључана. Где год се окрене од ње добије само тишину.

Решио је, ћутаће и он. И заћутао је. Избегавао је да пролази улицама којима она иде на посао и с посла. Више није остављао аутомобил на паркингу близу њеног стана. Није залазио у маркет, пицерију, пекару у којима су некад заједно куповали. Није пио поподневну кафу у кафићу преко пута парка.

Ћутање и међусобно избегавање места где би се могли срести обострано је трајало недељама. Она је себи говорила, понекад кад би била сама, чак и гласно како јој не треба човек који не уме да препозна њену потиштеност и да буде уз њу кад јој је тешко. Не треба јој неко ко себично мисли само на себе. А он је размишљао о њеним очима док су били срећни и насмејани. О жени која га је волела као и он њу. Ниједном није сумњао у њену љубав чак и у време кад се осећао запостављеним због њених проблема са једном, па са другом ћерком, иако јој је и тад говорио да оне нису деца и да би требало мало да буде флексибилнија. Но, када би она рекла, док су под њеним

кровом морају се понашати како доликује, он јој је одобравао. Није желео да је повреди чак и кад је мислио да није у праву. Волео ју је без очију и ума. Само срцем и душом. Мислио је да му је иста таква љубав узвраћена. Осећао је то. Али, како сад овако може да га избегава и ћути толико дуго и тако упорно. Мада је заобилазио места где би се могли срести, није могао издржати да јој не шаље СМС поруке и мејлове. Ни на једну није добио одговор. Тад би се, загледан у даљину, питао – зар је могуће пет година љубави да стане у једно ћутање?

Она је отворила боловање, узела сваки слободни дан који јој је припадао, затим и годишњи одмор, само да не би морала да излази из стана. Није желела никог да сретне, никог да види, чује. Много више је пушила и пила кафе него што је узимала хране. Осећала је бол испод десног подребарног лука који ју је терао на повраћање и у себи је понављала само једно питање – кога сам то волела? Тај, за њу, некад најбољи човек на планети да је изда и напусти кад јој је био најпотребнији. Није јој јасно како није могао да схвати тежину тренутка који је снашао њу у њене ћерке. Она се плашила бившег мужа. Био је насилан и охол. А сад је свекар умро. Умро је онај који је једино могао да стане на пут том силеџији. Био је ауторитет којег се једино плашио. Никад није могао без страха издржати поглед пензионисаног пуковника, свог оца. А моја љубав, прошапута прогутавши сузе, замера ми што сам га назвала свекром. Кога сам то волела и коме се предала као ником пре? – бесно су јој промицале најгоре мисли о човеку коме је толико веровала.

Он је већ почео да губи разборитост. Више није знао ко је кога увредио, ко коме рекао ружније речи. Да ли их је

и било? Није знао ни шта је писао у тим својим порукама, ни да ли му је одговорила барем на једну. Не, није, присећао се. Да, писао јој је најљубавније речи, слао јој Неруду, Елијара... Ћутала је. Боже, каква је то жена која остане нема на све те речи. Како не уме да схвати да је воли. Исто као и онда кад су у његовом стану читали Диса, Ракића... Јесте, послао јој и две-три увредљиве поруке, али се одмах извињавао као ђачић. Бивао је све расејанији, на тренутке губећи додир са стварношћу. Све чешће је падао у очај. Да ме воли, помислио је кроз најдубљи уздах који један мушкарац може испустити, схватила би да без ње не умем да живим.

**

Не зна колико је времена прошло од последњег удаха свежег ваздуха кад јој је неко зазвонио на вратима. Ћерке су имале кључ и никад нису досад звале већ су улазиле без куцања и звона. Провирила је кроз шпијунку. Два униформисана лица су стајали пред вратима. Отворила је збуњена.

— Добар дан, госпођо. Ми смо из полиције. Да ли сте ви Вера Ранковић? — питао је крупнији мушкарац.

— Да! — рекла је збуњено плашећи се лоших вести за своје ћерке.

— Ово је за вас — рече други полицајац пружајући јој розе коверту.

На задњој страни је писаћом машинином, ћириличним словима, била откуцана њена адреса. Кад је окренула коверат пред очима јој је бљеснуо његов рукопис и написане три речи — *За моју Цици*. Хтела је да им коверат баци у лице, али је прекиде глас оног крупног, старијег полицајца:

– Прочитајте!

Она отвори не марећи колико ће расцепити коврат, отвори папир и у себи прочита: Знаш да не умем да живим без тебе.

– Откад то полиција решава љубавне проблеме малих мушкараца? – трудила се да буде што саркастичнија.

– Рукопис вам је познат?

– Јесте. Знам га.

– Чији је?

– Молим вас какве су ово игре? Нисам расположена да с полицијом решавам љубавне проблеме Милоша Перовића. Будите љубазни и напустите мој стан – већ је кипела од беса. – Која гњида. Шаље ми полицију. Пу!

– Госпођо морате поћи с нама да идентификујете леш. – рече млађи полицајац.

– Какав леш? Чији леш? Не говорите ми о смрти. Смрти ми је преко главе. – говорила је неким чудним гласом.

– Јутрос у девет сати у свом стану обесио се Милош Перовић. Није нам познато да је имао ближе сроднике. Неко мора потврдити идентитет. Пођите.

Она се само стропошта на под стежући писмо и грчећи се као лист на ватри, полугласно понављала: Ни ја без тебе, ни ја без тебе.

*
**

Резак звук је парао јутарњу тишину. Снажна, маљава шака пребирала је по ноћном сточићу тражећи мобилни телефон.

– Хало! Хало! – викао је прозуклим гласом не сасвим пробудјени мушкарац, док је мобилни и даље звонио.

– Аларм. Аларм – сањиво је шапутала жена поред њега.

Мушкарац се прибра, искључи досадну писку и поче разгледати собу. Где сам, помисли напипавши свиленкасту косу на својим прсима. Крхка, топла жена се прибијала уз њега. Још неколико тренутака је унезверено гледао на све стране собе, а онда схвати да је у свом кревету. Опет погледа жену и закључивши да је то његова супруга, осети невероватну милину која му проструји кроз тело. Насмеја се и скочивши из кревета рече:

– Ема. Емице. Женице моја, устај. Закаснићемо на посао.

Затим се врати у постељу, пољуби Емилију као да се вратио с далеког пута и помисли: Боже, како човек може тако живописно да сања људе које не познаје?

– Бррр. Ружан сан – кроз благи смешак прошапута Милош Перовић.

Животна прича – Неда Козомара

БИЈЕЛА УНИФОРМА

Одзвањале су потпетице женских ципела по мермеру ходника *Хипотекарне банке*. Кад је та особа стигла на крај ходника, пред канцеларију, ухватила је танким прстима жељезну, резбарену кваку на двокрилним вратима од хростовине и ушла у просторију. Одавно, на врата директорове канцеларије, она не куца и одмах отпоче тираду:

– Лацко, не могу да вјерујем! Да ли је могуће да ту жену, то незграпно чудо, ти шаљеш у бијели свет да нас брука?!

– Претјерујеш, Цано, дај смири се, молим те! Тако је одређено и јављено. Пусти жену, ајде бога ти, иде међу те своје мечкаре с њом, дан-два и ето је назад.

– Човјече, ко ће нама та два-три дана чистити, ко ће нам кафу и чај кувати, а тек WC чистити, јеси о томе мислио?

– Цано, ријешићу све. Не брини.

– Јако лоше ради. Зна да пише у персоналном досијеу да слабо ради свој посао, да има приговора, ништа. Она увијек иста, ошљари и то ти је.

– Дођи, Цано, мало ми протрљалај слијепоочнице, нешто ме глава боли цијели дан – директор намјерно пребаца тему разговора.

Она се смјести у његово крило кô у своју фотелју и поче да му завлачи своје прсте кроз косу. На вратима се зачуло тихо куцање. Жена отвори врата, једним кораком ступи на црвени ћилим, бојажљиво, да не ремети наелектрисани

ваздух у просторији зато што их је затекла и за које сви у банци већ знају да постоји интрига међу њима. У радној ке-цељи чистачице, преко сиве дуже хаљине, с марамом на глави везаној на потиљку, жена стамене грађе тијела, скоро замуца:

— Директоре, опростите, али требала бих ја неки дан да одем, знате, нисам ја хтјела, али...

— Знам све. Пустићу те, иако није ред. Него, срећа ти је што су ти људи мене лијепо замолили.

Бојажљиво се окренула према вратима да крене и нестане што прије, што даље одавде, кад је чула Цанин пискутави глас кроз хистерични кикот који ју је у мјесту привокао:

— Лунка, хоћеш ли купити неку колоњску водицу у Паризу? — реченицу је завршила смијехом, док је жена, не дотичући под, бојажљиво изашла с осјећањем да су јој ноге кратке кô педаљ и да на раменима стоји товар од олова.

Жељезничка станица у Београду. Неубичајена гужва и жагор. Смијех одзвања. Дозивање мушкараца у униформама војника, гласни разговори у групама, неки се грле, понеко чак и засузи од узбуђења. Само неколико мушкараца у црним одјелима и са шеширима на глави стајали су у одвојеној групи и држали се озбиљно и важно. То је био политички врх државе. Пристигла су и отмјена господа из француске амбасаде на челу с конзулом, лично. На перону је стајао црни, жељезни див, полагао по шинама, воз Оријент експрес.

Први је пут у Београду по наређењу владе Француске. Десетогодишњица је од краја Првог свјетског рата и све званице и гости возом ће у Париз на параду и славље. Из гомиле неко повика:

– Сестро, жива ли си? Кажем ја њима – без ње нема ни пута, ни прославе!

Настаде општа граја праћена узвицима радости:

– Види наше Миле, наше рођене!

– Сестро наша, дај да те загрлим, види ти ње, види наше лепотиње, наше снаге и узданице!

Трајало би то радовање сусрета ко зна колико да отпражник, у договору с конзулом, није свирао

пиштаљком и викнуо:

– Полазааак!

Оријент експрес је кренуо с одабраним путницима према Паризу. У плавом салону воза, на ивици фотеле од плиша и златног бруката, сједила је Милунка Савић. Узврпољила се као да треба сваког часа устати и некеме уступити мјесто. Ненавикнута на раскош и услове живота отмјеног свијета осјећала је нелагоду. Око ње њени ратни другови Гвозденог пука, срећни што су опет заједно. Мало-помало, како је воз гутао километре, путници су се све више присјећали доживљаја из ровова и гудура под ледом Албаније, Цера и Колубаре. Милунка, како је разговор текао, несвјесно се све више и опуштеније смјештала у фотелју, да би након сат времена наслонила обе руке и главу на узглавље прекривено бијелим шустиклама. Свако у возу би да нешто каже, да пита оне које није видио дуго, да загрли другове с којима су смрт варали...

Кроз вагон воза лаганим ходом прилази висок, витак мушкарац у тамном одијелу. Наклони се Милунки и на српском језику с француским нагласком рече јој да је он импресарио француског конзула и да конзул жели да је поздрави, па се нада да јој неће сметати. Милунка у моменту пође да устане са сједишта и да на ногама дочека конзула, али јој

господин у тамном одијелу благим покретом руке, стављајући је на њено раме, а другом показујући сједиште, рече да сједне и да не брине.

Отишао је у други дио воза и брзо се вратио, овај пут у пратњи конзула који је сјео преко пута Милунке. Говорио је на свом језику, па је његов импресарио преводио сваких неколико везаних реченица:

— Желим Вас поздравити и захвалити што сте прихватили позив да увеличате наш заједнички јубилеј. Кад стигнемо у Париз све је организовано за учеснике параде, а Вас ће лично примити генерал Франше д' Епере. Такође ћете, одмах по доласку, добити свечану бијелу униформу за параду, коју је лично за Вас бирао генерал. Ви ћете само припремити Ваша одличја која сте понијели, видим их на Вама и наш ордонанс ће то све организовати да се поставе. Ви сте, мадам, задужили Француску државу од Кајмакчалана колико и Србију, па се надамо да ћете можда сад прихватити понуду да живите у Паризу.

Конзул је устао, учинио наклон главом и повукао се са својом свитом. Милунка одахну. Све ово у вези конзулове посјете би јој непријатно, јер она је ненавикнута на оволику стрку око ње. Воз јури, предјели промичу, смјењују се брда и долине, планине и села у даљини. Мало даље од врата купеа салона сједи Радан. Вижљаста момак којег Милунка зна још од Колубарске битке. Рањен је пред сам крај рата. Мало затеже десну ногу у ходу. Сјећа се Милунка да је у рату стално нешто биљежио, па кад би га у часовима предаха другови задиркивали, а он би им говорио како ће он, једног дана, све ово што им се дешава написати и објавити свијету. Запослио се 1919. у Политици. Позва га Милунка да приђе ближе, да сједне и да мало поразговарају. Поче она мало шаљиво:

– Рале мој, сјећам се како си стално говорио: „Све ћу написати једног дана!“ Видиш, дошло твоје вријеме.

– Јесам доста, али има још пуно тога, Мило, наша. Да сам само о теби писао, била би књига вриједна то-вара блага!

Она се мало наге према њему и поче тише говори-рити:

– Молила бих те да ми нешто кажеш што ћу те питати, али да остане међу нама. Шта ти мислиш, јер си у тим важним новинама, да ли ће нас тамо у Паризу, на том скупу, кад се нађемо, хоће ли нас сликати и наша Политика објавити?

– Како неће, Милунка, ако бога знаш! Па то ће ци-јели свијет објавити, знаш ли шта је то, има да ти се диве сви, и теби и нама!

– Молим те, Раденко, можеш ли ти уредити да По-литика не објави мене на тим сликама? Ето, вас има доста, то је у реду, али није паметно да се ја видим и да народ препричава.

Радан отворио уста у чуђењу, крсти се, гледа у жену, свог ратног друга и не вјерује шта чује:

– Бог ме убио ако ниси сметнула с ума! Шта то причаш?

– Полако, Радане, не разумијеш ме. Замисли мог директора кад отвори новине, а ја са све орденима и то у бијелој униформи кô да му пркосим, јер он никад није изашао у новинама, а да се ја сликам, жена која чисти његову канцеларију... Нисам за то и ето!

Човјек је гледа нетремице, па се растужи и унесе у лице Милунки. С обе своје руке узме њену десну шаку и тужно рече:

– Ти, која се никог на свијету ниси бојала, сад, послије свега, треба да узмичеш пред канцеларијским пацовима којима си донијела слободу на тацни. Не иде, Мила, неће моћи!

– Радане, друже мој, ти ниси жена и не знаш да мати мора задржати посао, јер пуна ми је кућа дјеце. Имам усвојену и моју коју сам родила, а сви су они моји и ваља то нахранити.

– Да је бог хтио да ово не доживимо, давно бисмо отишли, а знаш колико је било прилика за то.

– Немој се, Рале, љутити, али те молим, само ми бога не спомињи. Ја у њега више не вјерујем, од Албаније. Никако! Да га има, не би оно дозволио шта смо прошли. Страшни суд.

Окрену Милунка главу да јој друг не види очи. Некако се суздржа да не заплаче и настави тихо:

– Биће добро, знам, само да стигнемо и то обавимо, па чим прије да се вратимо својој кући.

Прича из заумља – Динко Османчевић

АСЕ ЛЕЖИ...

Поље оскудне вегетације прошарано је крашким стијенама. Јутарње сунце још их не притишће свом жестином и то користи Старец, кошчати старац, дуге бијеле косе и браде и вјешто се креће међу каменим громадама. Одуpire се повремено о свој при врху закривљени пастирски штап. Другом, руком, преко рамена, чврсто држи платнену врећу. Сакупља љековито биље, којег овдје, у осиромашеној природи, ипак има довољно.

Лаганим ходом, уз повремено застајање и сагињање да досегне понеку цвјетну биљку, стигао је до шумарка, више шикаре, у подножју већ вијековима огољелог бијелог брда. Из једне стијене, ту уз саму шикару, избијао је жуборави поточић, да би након свега стотињак метара поново нестајао у утроби крша. Жбуновито растиње, уз јестиве плодове из његове вреће, и бистра, ледена вода, Старецу ће бити заклон и храна док се сунце не почне наклањати западу.

Старец напуни све чутурице водом из потока, напи се ледене воде, узимајући је с поштовањем, у своје крупне шаке, а затим и уми знојем орошено лице. Придиже се и полако зађе у шибље. Одавно је знао за ово мјесто и за тајну коју оно скрива.

Заклоњени, у хладу растиња, дијелом прекривени лишајем и маховином, већ вијековима, па чак и миленијумима, још од митских времена прије Велике таме и страшних ратова који су уништили ондашњи свијет моћних људи,

ово мјесто чували су камени спавачи. Бијеху то споменици, у облику саркофага, исклесани од меканог камена, а начињени као вјечне куће неким од тих древних племића и господара. Звали су их стећцима, оним који стоје. Старец се увијек дивио украсима и натписима, понегдје још увијек видљивим, чак и донекле читљивим.

Старец је у Градској књижници Вегаполиса, у младости, научио писмо својих древних предака. Зато му је ово, као и слична мјеста, а било их је подоста у земљи под управом Бастра, био мост и спона са тим митским временима и великим прецима.

„А се лежи добри младић Кнут, племенита рода,” прочита Старец дио натписа са најбоље очуваног споменика. То је било све што се прочитати могло, остало су испрали киша, и протекли вијекови. Ко је био Кнут? Како је живио и зашто је своје кости млад положио под камени саркофаг? Ова питања копкали су крепку старину кад год би стигао у шумарак стећака.

***

Травнати тепих, прошаран цвијећем јарких боја и опојних мириса пружао се између лијепо његоване шуме и брда обраслог макијом. Средином поља текао је немирни поток, богат водом, готово па мања ријека. У хладу крошње столетног храста, сакривени у високој трави, а загрљени и припијени, једно уз друго, наги леже младић и дјевојка. Голотињу им покрива само његов плашт, на коме доминира црвеним и златним нитима извезен племићки грб.

„Кнуте, љубави, до када ћемо крити нашу љубав?” упита дјевојка, иако је знала одговор. Привијала се уз снажног младића и откривала своје бујне груди. Кнут јој је миловао дугу, црну косу.

„Немамо благослов наших родитеља, Оливера. Твој и мој отац, чак су један другом запријетили ратом, ако се наставимо виђати. Ова напаћена Босна има и превише непријатеља извана, они би једва дочекали да зарате патарени и православци, а брзо би се ту и католици укључили.”

„Све ми је теже утећи теби, стално ме прате. Једва их убиједих да сам у гљиве кренула. Тета Марица их набрати мора много, да нико не посумња у моју причу.”

„Краљев трећи син, Драгич, мој је побратим, причао сам ти о њему. Мама га је лијечила травама, када дјеца бисмо. Године је провео у нашој кући, док му се здравље није повратило, а и ја сам на краљевом двору чест гост био.”

„Хоће ли нам помоћи? Људи брзо забораве нечију доброту.”

„Он није престолонаследник, али ако убиједи свога оца да нам он благослови брак, наши родитељи би се морали сложити. Зар би неко могао краљу да се супротстави?” објасни младић свој план и наду да ће љубав побиједити.

Хук сове прекиде разговор двоје младих. Знак који су Кнутови чувари давали свом младом господару. Било је вријеме да се Кнут и Оливера растану и крену кућама, требали су јахати више од пола дана, свако на своју страну. Оливера је журно навлачила хаљине на своје извајано, једро тијело. Кнут је се није могао нагледати, уживао је у њеној љепоти.

„Очекујем вијест са двора, Драгич нас неће издати,” рече плавокоси младић на растанку.

***

Ноћ је донијела свјежину након врелог љетњег дана. Трепераве звијезде ведрога неба најавиле су промјену времена и освјежење за наредни период. Прошло је седам дана

од последњег сусрета са Оливером, али сада је Кнут под њиховим храстом чекао некога другог.

Осећао је топот коња на тлу и прије него је у ноћи разазнао седморицу коњаника. Шесторица краљевих витезова, са копљима и једноручним мачевима и седмог, у зеленој одори ловца, са луком и стријелом, принца Драгича.

„Добро ми дошао побратиме,” обрадовао се Кнут, загрлио је младог човјека који је управо сјахао. „Волио бих да те могу дочекати у својој палати, како и доликује, али...”

„...Али, мој долазак мора остати тајан,” надовезао се Драгич, уз широк осмијех. Кнуту је то био добар знак, уливао му је наду.

„Могу ли се надати краљевом благослову за моју и Оливерину љубав?”

„Кнуте, брате мој, волио бих да ти могу то потврдити,” намршти се принц, ”Видиш, мој отац је добио вијести да папа спрема Угаре за нови крсташки поход на Босну. Патарени јесу Богу мили, али Богумиле не воли папа. Сваку искру у Босни он може искористити да распири већи рат и протегне своје руке на нас. Твој брак могао би створити ту искру и дати му повод.”

„Значи, не можете ми помоћи,” обори поглед плавокоси младић.

„Нисам ти то рекао. Мој отац памти и изузетно цијени све што је твоја покојна мама учинила за мене. Краљ је спреман узвратити и помоћи да ти и Оливера победиш. Па ипак, да бисте остварили своју љубав и срећу, ти ћеш најприје морати да.. умреш!”

„Шта рече брате?!”

„Само полако, неће то бити баш тако,” настави Драгич, „Али, кад ти, рецимо за све нас умреш, а Оливера се закалуђери у манастиру Бањска, у Рашкој, моћи ћеш отићи тамо и просто, отети је из манастира. Затим ћете побјећи у Дубровник и онда даље у Млетке, у нови живот, као слободни људи. Моји најоданији момци ће ти помоћи у свему, не брини. А, овдје имаш довољно за пристојан живот у туђини, док се не снађете. Ја ћу вас тамо пронаћи и обилазити. Ако дођу боља времена, ви ћете се моћи вратити у Босну”

Принц угура у Кнутове руке врећу напуњену дукатима и другим новцем. Кнут се нађе у чуду. Сада је постојало рјешење, начин да Оливера и он испуне свој сан. Све је било на њима, да одлуче срећу остварити далеко од Босне, у туђем свијету, или да се повинују очевима и бремену традиције и предрасуда...

***

Након неколико тједана, Кнут је био у лову на муфлоне. Он и његови људи, зашли су дубоко у планину. Ондје су наишли на пастирске колибе. У њима, све до зиме, боравили су пастири и водили своје животиње на сочну планинску испашу. Кнут је први примијетио ватру у једној од колиба. Нечија искра изазвала је пожар. Како су касније свједочили Кнутови момци из пратње, млади племић је храбро утрчао у колибу да спаси неопрезне пастире. И успио је у свом науму, али, онда се обрушила једна горућа греда и поклопила храброг и племенитог Кнута. Нису га спасити могли. Све је изгорјело, и колиба и несрећни младић у њој. На згаришту су пронашли тек неколико нагорјелих костију да их могу сахранити достојанствено, како и заслужује неко племенитог рода и још племенитије душе.

Оливерино срце је препукло. Молила је родитеље да је пошаљу у манастир. Када је нису хтјели дати за човјека којег је безгранично вољела, могли су јој барем испунити утјеху и предате је у службу Богу.

Али, и Оливера бјеше худе судбине, као и њен несудњени супруг. Док је сада млада калуђерица радила у манастирском винограду, а олуја се са запада спремила, отеше је неки разбојници на коњима. Игуманици Анастасији учинило се да је могуће некога међу нападачима препознала, па ипак, мудро је ћутала И Богу се молила. Нико више није видео Оливеру, ни живу, нити мртву, нити ишта икада чуше о њој. Ко зна шта јој зликовци учинише, шапутало се у Бањској и у Босни.

А клесар Стамени, из њиховог је краја. И најпознатији је био од свих који око камена радише, у цијелој Босни. Добио је задатак од Кнutowог оца да направи најљепши стећак у свом животу, да га украси као ни један раније, и да за будућа покољења остави помен да под каменим саркофагом лежи добри, племенити младић, њежног срца, којем бјеше тешко опстати на тврдој босанској земљи...

***

„А се лежи добри младић Кнут, племенитог рода,” понови Старец и помилова камену громаду. Кад би неко копао, ту под тим каменим спавачем, нашао би само неколико костију животињског поријекла. Али нико други, од када је Босне и стећака било, па кроз сва времена Велике таме, до посљедњег, Старецовог, никада није лежао.

Зов мора – Бојана Марковић

Четири сата ујутро. Љетње сунце полако почиње приказивати своју жуту, врелу главу иза оближњег брда. Сви, осим Марије, леже препуштени таласастим сновима смјештени у кревете. Ходајући на прстима и трудећи се да буде тиха као замах лептирових крила, изашла је из хотелске собе.

Плажа је изгледала жалосно без људске вреве. Нигђе никог, нигђе ништа осим тек по које куле од пијеска. Море као море, било је лијепо у сваком дневном часу без обзира плива ли неко по њему, је ли мирно или узбуркано, шетају ли бродови његовом површином и то је све што је Марија знала о тој плавој, сланој води.

Сјела је и посматрала. Унутрашњи глас јој говори, слатко и упорно, да скочи. Да заплива. Нека милиони ситних капи опколе тијело њежно га додирујући. Запливај, пређи чак и нацртану границу, зарони, упознај најскривеније и најопасније животиње јер колико год биле опаке, теби једино не могу наудити. Море је константно дозива. Жели да му се сама препусти, а она само стоји и гледа га као да јој несигурност, налик на ролетне, пада преко очију. Није ни стопало пружила плими и осеки. Умјесто да крене ка зову мора, скамењена му се дивила још неко вријеме, а затим се окренула оставивши га иза себе. Знала је, чим зора прође, море ће наставити дружење са другим људима и оно јој никад неће у цјелости припадати.

Док је одлазила, осврнула се још који пут. Уз уздах, отворила је врата собе. И даље су сви сањали, неко бајке, неко кошмаре, а Марија је сањала будна своје забрањено, најљепше море које је тако силно жељела свјесна немоћи и недостижности остварења те жеље.

Прича о Микују – Катарина Пешић

Прво моје сећање на њега је када смо ишли да беремо кукуруз. Никад нисмо имали приколицу па је деда позајмио од комшије. Никад нисмо имали ни трактор. Ни фрезу. Али он нам је био много више од трактора. Онако мали и спретан стизао и завлачио се свуда, само се једном заглавио, падала је нека велика киша и блато је било дубоко. Плашили су ме оним болесним класјем кукуруза, кад им израсте нешто црно, сада некако мислим да су биле гљиве у питању, тада сам мислила да је то тумор и да ће ме заразити погледам ли само у стабљику. Обожавала сам онај звук кад се здрав, зрео кукуруз кида са стабљике. И онда све то ставимо у приколицу па се сестра и ја возимо преко свега што смо набрали тог дана. Памтим и да је са нама увек ишао један човек, чија је њива била одмах испод наше, а и живео је у комшилuku. Онда је престао да иде са нама. Деда ми је рекао да је умро од срца, баба ми је рекла „Ма, обесио се, будала“.

Никад нас нису водили на задушнице, међутим, те године је било бомбардовање, не иде да оставиш децу саму код куће. Тата вози, деда на месту сувозача, мама и баба са нама позади. Мислим да смо тог дана обишли гробове свих људи које су икад познавали. Последњи је био гроб дедине мајке. И онда је пукло. Мама каже да је само видела ужарену лопту. Ја памтим како се земља затрела и како сам се много уплашила. Баба је гунђала и посадила ме да седим на ивицу неког

гроба и давала ми кисело млеко да се смирим. „Па, наравно, кад смо код овог баксуза на гроб дошли!“ Кад смо схватили да никоме није ништа, брзо смо сви ушли у фићу и одвезли се кући.

После бомбардовања смо једном ишли да обиђемо њиву код аеродрома. Ту смо садили пшеницу, а на овој другој кукуруз. Памтим да тамо није било никаквог хлада па смо Теодора и ја увек импровизовале. Ја сам одувек много волела да копам по земљи, у очекивању да пронађем нешто древно што је ту неко давно закопао. Тог дана сам пронашла само део неке бомбе коју су бацали на аеродром. Однела сам баби, на шта је она вриснула „Баци то тамо, то је радиоактивно, немој сад да те ударим, има да се пушиш!“ Ја сам била баш збуњена, шта може обичан метал да ми уради, ипак сам га закопала у земљу.

Кад смо се спуштали низ Тресибабу, деда би искључивао мотор, да не троши гориво. То ме је забављало. Занимљиво да ми возња Микијем никад није изазивала мучнину, другим колима углавном јесте. Једне године сам случајно кроз прозор бацила прстен од шкољке који сам те године купила на мору. И деда, шта ће, зауставио фићу посред серпентина и извадио онај троугао док нисам пронашла прстен. Срећа није отишао у жбуње. Баба је само рекла “Ћути па га ниси прогутала”. Те године сам зарадила свој највећи ожиљак на телу. Увече бисмо се правили да пецамо на Тимоку, иако нико од нас није био неки искусан пецарош. Једне вечери је Теодора само нестала. Сви смо се растрчали по шуми, по селу, чак и до напуштене железничке станице. Нашли смо је код старе воденице, ишла је да се прошета а кад се вратила нас није било. Ја сам се тада саплела и огулила колена. Ожиљак ми

не би остао да нисам сваког дана копала рану која никако да зарасте од бањске, лековите воде. Веровала сам да ће тако брже да исцели. Септембра смо се опет спуштали низ Тресибабу и базен је био пуст. Тада сам научила да пливам. Годинама касније су ме Мики и деда три пута недељно чекали испред базена, после тренинга.

А онда се једног августа све променило. Гангрена је била опасна и деди су морали да ампутирају пола стопала. Сећам се да нам за фићу није ни био потребан кључ, само сам цимнула ону сребрну дршку и врата су се отворила. Ушла сам унутра и много плакала што деда више никад неће моћи да га вози. Још увек памтим сваки његов делић. Седишта пресвучена јамболијом, да не буде хладно, најлепши мењач који сам икада видеала, који је заправо био само обична дршка на коју је натакнута провидна стаклена кугла са црвеним дном у чијој је средини стајао неки позлаћени олдтајмер. Шрафцигер гурнут тамо где треба да стоји она ручка за спуштање и подизање стакла, која је испала, па да прозор не би стајао константно отворен.

Продао га је две године касније, три дана након мог 16. рођендана. Плакала сам ја, плакао је деда, сви смо плакали.

Узео је за њега бедних 50 евра. Изгледа да је толико коштало моје детињство.

Три кратке приче – Жељка Башановић

КУЋА СЕНКИ

На крају вароши на самој окуци одувек је стајала велика бела кућа са терасама на уличној страни.

У кући је увек била галама. Велике породице су бучне. Тог дана била је посебна гужва, јер се славио Софијин десети рођендан. У кући их је било дванаесторо не рачунајући госте. Деда, баба, отац, мајка, два сина и њихове жене са по два дечака и две девојчице, унукe од сваког сина.

Били су велика и срећна породица. Добро су се слагали. Док су деца била мала седели би увече сви заједно и њихова граја одјекивала би кућом и двориштем.

Како су године пролазиле тако су се осипали у потрази за срећом свако је напуштао кућу, прво су кренули најмлађи а затим су и најстарији полако копнили и упокојили се.

Након двадесет година Софија је једнина остала у кући. Није се удала, а ни посебне афинитете није гајила према образовању тако да јој је сва срећа била у овој породичној кући.

Живела је тихо и повучено. Некад данима није ни са ким разговарала. Почела је сопствени глас да заборавља. Знала је тако да пусти радио у дневној соби и кућа би се обојила меким тоновима лагане музике и радиофоничних гласова спикера. Софија би некад, у тренуцима мање сете и запевала уз неке акорде које је памтила још

из детињства. Имала је леп глас. Веселила се улица ако би прозори били отворени и птице би у акорду цвркутале.

Кад би почело да се смркава, Софија је волела да седи у соби не палећи светло, док је напољу још било остатака дневне светлости која би кроз велике прозоре падала по њој и стварима.

Волела је ту предвечерњу игру сенки. Из полутаме собе гледала је сопствена сенка са зида као једино опипљиво што је остало од неких давних времена.

Скључала би се на отоман и колена пригрлила уз браду. Клатила би се напред-назад и сенка је лако треперила на зиду.

На сенци се није видело да ли дише, а њој се чинило да је одавно мртва. У тој игри сенки није била сама.

РЕПОРТАЖА

„Много је река а ни једног моста у овом крају.“, рече сувоњави новинар са пушачком гримасом код усана.

Окретао се унаоколо као да очекује неког. Камера га је пратила у стопу.

„Није било толико воде у овом крају, ал' у последње време удариле кише, све поплавило...“ објашњавао је локални мештанин покушавајући да што боље опише независан положај у ком су се нашли мештани тог краја.

„Сељаку је најтеже!“, рече човек на крају, „Стално гледа у небо да ли ће га помиловати или ударити!“

Новинар је са тешком муком држао микрофон окрећући га да се види натпис телевизије са које долази. Дувао је ветар и све време је киша квасила и људе и опрему.

„Шта је по вама решење?“, упита је сељака.

„Не знам више! Можда да одемо из овог краја, па куд пукло!“

У даљини назирала се дечија прилика која шљапка по води док трчи.

„Тата, тата, брзо овамо вода је ушла и на спрат, мама каже да одмах дођеш!“

Човек отрча уред снимања оставивши згранутог камермана који је у први мах окренуо камеру у правцу његовог бега.

„Ништа људи, идемо до општине!“, рекао је помирљиво новинар.

Киша је пљуштала и није било никаквог смисла остати напољу. Потрпали су опрему у комби и кренули.

Код општине стајала је група људи са транспарентима. Новинар први изађе из аута и упути се ка вратима општине. Разјарена и бесна маса окупљених људи помисли да је неки општинар па га опколише, један га удари у главу са леђа. Пуче палица од транспарента на пола. Касније се није знало ко кога батина. Када је полиција дошла сви су били на асфалтној стази испред општине и ваљали се по киши. Било је и крвавих трагова код неких који се држаше за главу.

Новинар је некако допузао до комбија и возило је кренуло.

„Лудаци и треба им ова поплава!“, рекао је бесно док је марамicom брисао крвави руб усана.

Од репортаже није било ништа само остадоше модрице које су заборављене за пар недеља као и поплава чим грану сунце.

Небо их је помиловало и овај пут, јер су се сами већ добро изударали.

БУВИНА ПРИЧА

„Та прича о буви у тегли је врло поучна:“, рече професор.

„Говори о томе како свако може да се заглупи иако му је читаво небо могућности изнад главе.

Бува је иначе једина животиња која може да скочи двеста пута више од дужине свог тела што буву чини најбољим скакачем на свету.

Кад су једном буву затворили у теглу она је у почетку бесомучно скакала и ударала се о затворен поклопац. Глава ју је болела од силине удара и убрзо је схватила да не сме тако високо да скаче. Почела је да скакуће до пола тегле, чак и када су јој одврнули поклопац да искочи она и даље није схватала своје могућности.

Остала је сама у тегли и умрла од глади. Иако је била надомак слободe!

Немојте ни помислити да је ова прича дигресија мог данашњег предавања о физици експлозивних процеса“

Професор је заћутао и тишина се простирала по сали топла као пешкир. Од те топлоте није могло да се дише, сви студенти у сали погледали су у плафон махиално мислећи да ли би могли и докле скочити.

Професор је ћутке изашао из амфитеатра идући хитро, знајући да је његова буба данас поентирала.

„Прво скочи па реци хоп“, рекао је бруцош из првих редова, тек онако, више у шали. Те речи залепиле су се као поклопац на тегли, и сви су седели мирно чекајући да га неко одврне.

Приповетка – Јелена Трајановски Станковић

ПРИЧА О ЖУТИМ КАРИРАНИМ ПАНТАЛОНАМА КОЈА ТО НИЈЕ

Соњини дани су били као нанизане једнобојне перле исте величине, из ког би низа тек покоја једва мало искочила јер је мања или недовољно округла; такорећи дани фабричке грешке, али Соња се само у тим данима с грешком осећала више попут живог бића а мање као човеколика машинерија. И то већ дотрајала, иако јој је било свега четрдесет година. Истина је, није више она балавица у жутим широким карираним панталонама (ах, те панталоне, кад се само сети), али није ни стара, напротив. Живот би јој могао тек открити нове ствари, отворити нова врата. Још има довољно времена да се изненади... нечим, неким...

– Збиља морам мало да пролуфтирам свакодневицу – мрмљала је док је по ко зна који пут те недеље уредно слагала орман своје очаравајуће неподношљиве седамнаестогодишње ћерке, Саре.

Соњин живот није одувек био такав монохроматски приказ самохране мајке, недовољно плаћене раднице кол-центра и домаћице са опсесивно-компулзивном потребом да сви судови буду одмах опрани, веш сложен по војничком режиму, да свака ствар стоји на своме месту, сем усисивача који је увек морао бити надхват руке. Некада је Соња била бунтовна студенткиња архитектуре, јаркоцрвене косе до струка са којекаквим џицабицама око руку све до лаката. Носила би свој тексас-прслук начичкан бецевима, вечито муљајући неку жвакаћу гуму по

устима и често заборављајући да није лепо правити балоне. Опомена би стигла у виду лепљивог бума који би жваку разнео до носа. Имала је и своје омиљене жуте кариране панталоне из којих је излазила само да их опере а потом их сушила феном за косу. Тих блесавих година Соњу није могао свако да поднесе, али она једва да је могла иког. Сем њега.

Владимир, с друге стране, на опште чуђење увек дотераних лепих цурица са факултета, најрадије је паузе на предавањима проводио са Соњом. Не би то било много необично да њих двоје нису били толико различити и наоко неспојив пар. Владимир је био „момак од пуловера и уштирканих крагни“, а када су Соњине несносно жуте кариране панталоне прошетале поред њега кријући витке дуге ноге, он није био сигуран који му је живац померен, нити да ли је померен добро или лоше. Морао је то да открије и да просто схвати своје мисли у вези с том девојком која је дречава од панталона до главе. Није му дуго требало да разуме да га таква каква је, ван свих калупа, једноставно очарава. Соња је на момке попут Владимира гледала с подсмехом, сматрала их је кукавицама које увек „играју на сигурно“, педантним синчићима који се школују за унапред осигурану корпорацијску директорску фотелју а не за звање архитекте. Делимично је и била у праву, јер је Владимиров отац већ био доцент, редовни професор на факултету, а за јединца је могао имати бар исте или веће планове. Међутим, када јој је једног дана „кувана нога“ (како га је за себе звала) спустио бљуткасту кафу из кантине на сто, држећи за себе још једну исту такву, и рекао: „Добро, не знам да ли ме нервираш или ми се свиђаш, али хајде да попијемо кафу заједно“, Соњине бране и зидови бејашу срушени с првим гутљајем. Дуго су их сматрали чудним спојем који сигурно неће опстати, али они су трајали једно

крај другог и једно у другом, те су се временом и остали навикли на њих, дотле да више нико није ни могао да их замисли одвојено.

Владимир је био дисциплинован а кад му је отац најзад постао декан, није се више носио само с притиском успеха већ и правдања истог. Соња је одувек била шармантни забушант али је успевала да постигне ствари својим темпом.

– Дођи да те пољубим у смехуљу... и можда... – позвала би га касно увече уз мамећи кикот.

– Соња, учим. Знаш да сутра полажем, не могу... ух, а што ми то радиш?

– Ма, дај, знаш ту књигу напамет већ месец дана... а могу и ја да те пропитам... онако целог... – прела је као маца, увијајући кабл од телефона – добро, нећу више али дођи бар да пољубим смехуљу, то је пет минута.

Наравно да је дошао. Знао је колико воли цртице на његовим образима покрај усана. Водили су љубав целу ноћ, а он је пред зору бежећи сну мирисао њене пламене увојке, слушајући како мирно и спокојно дише. Он није био спокојан, у десет сати полаже важан испит и не зна шта то значи „за твоју будућност“ (учини му се да чује глас свог оца). Више од других морао је доказивати колико зна и никако није желео да буде „породична срамота“ (да, то је дефинитивно био глас његовог оца у његовој неиспаваној глави).

Пољубио је Соњу. Промешкољила се и промуклим гласом рекла:

– Чекај. – Пољубила је најпре леву па десну смехуљицу. – Срећно.

– Волим те – добацио је на изласку из собе знајући да не чује јер је већ утонула у чврст здрав сан, бацио је

поглед на жуте кариране панталоне на поду, насмешио се и упутио у свој важан подухват.

***

Салом се проломио громогласан аплауз мада није било присутно пуно људи. Само они важни, а они су обично и гласни. Декан је поправљао кравату, колеге су му честитале, а онда и Владимиру.

— То је мој син, тако је! — стезао је Владимира тата Декан — Знаш ли шта ће ти значити та година тамо? Мој син, стипендиста. Има да освојиш Оксфорд! Ништа не брине, близу су стриц и стрина и неће ти ништа зафалити.

— Стани, то је сигурно сад? Коначно? — упита Владимир и срећан и усплахирен истовремено.

— Наравно да је сигурно, а шта си ти мислио?! Да се завитлавам? Сине, бре, Оксфорд! Знаш ли...?

— Да, да за моју будућност. Не вичи ми у уво, молим те. — Удаљио се од оца неки корак, а онда од те важне скупине која га је свако мало одобравајући трескала по леђима, а затим се окупљала око Декана.

Био је јун, и уз све савете родитеља да одмах почне с припремама јер би већ средином августа требало да буде у Енглеској и да се уредно пријави за смештај, обави формалности, посети стрица и стрину до почетка оксфордске завршне године, он је био паралисан. Ћутао је. Соња је знала да полаже важан испит, али како је била далеко лошији студент, није знала шта то толико важно заправо носи са собом... или односи.

То чак ни Владимир до последњег тренутка није знао. Он је увек знао све и имао начин, али сада се чинило да не уме ништа. Могао је да вергла у недоглед о византијском стилу, урбанизму, коринтским стубовима, али није

могао да Соњи каже да ће за два месеца бити у Енглеској, на престижном универзитету и да се неће видети годину дана бар. И док је тражио праве речи за Соњу и праве изговоре за себе, лето се полако топило као сладолед од ваниле. Сваки дан тог лета био је једна кап која цури и оставља слатке флеке у њиховим животима. Никада нису били блиски као тих недеља, као да је свет око њих био огроман шарени балон који тера на незадржив смех. Соња је мислила да живот не може бити лепши од тог тренутка у ком постоји и све што је желела било је да је садашњост напросто усиса у себе и да никад не изађе ван. Владимир се осећао исто, али за разлику од Соње, која је из главе склонила све датуме и појам времена, он је размишљао, вртео речи, сценарије, одговоре... започињао па се ипак заустављао у правим тренуцима непобуђене сумње.

Два дана пред полазак велики црни кофер био је спакован, један ранац дупке пун а на столу су стајали пасош и неопходна документа која су просто вриштала „НИКАКО НАС НЕ ЗАБОРАВИ“. Можда због учесталог мајчиног подсећања. Владимир је зурио у флашу вина коју би отворили његови родитељи током вечере. Отац му је сипао пола чаше и већ грмео да не би било лоше да упише и магистарске студије у Енглеској. И докторске, што да не! Мајка је одмерено климала главом знајући склоност свог мужа Декана да у плановима прескочи бар два степеника.

– Владо? Не прија ти вечера?- најзад је мајка приметила да Владимир није узео ни залогај.

– Шта... шта ће бити... размишљам о Соњи. Шта ће бити са нама двома? – И пукао је као отворен шампањац.

– Волим је, желим... желим, не знам ни ја, да пође са мном. Знаш да не може. Да ја не идем онда, не зн...

— Соња?! Она твоја мала што јој нису све козе... — Декан тресну о сто песницом. — Да ли се ти шалиш са мном? Види докле си стигао, а где је она? Немам ништа против ње, баш ме брига коју ћеш да водаш ал' за озбиљно нешто... Мора да се шалиш!

Владимир погледа у мајку немоћно, али она је посматрала свог мужа погледом који Владимир никада раније није видео на мајчином лицу, и који га додатно збунује у већ непријатној атмосфери.

— Реци му, Биљана, побогу да се не глумира!

Биљана је ћутала и почела да расклања тањире иако нико није завршио вечеру. Само је изашла.

— Реци ми синко, јеси ли стварно толики магарац да жртвујеш будућност, свој живот, због неке тамо Соње? Волиш, кажеш, а?

— Да. Волим је. И није нека тамо. Мислим да... мислим да бих желео да живим с њом, можда да касније имамо породицу...

— Слушај ме сад 'вамо — Декан привуче сина за мајицу преко стола и зарежа — слушај ме доообро шта ћу ти рећи. Ти путујеш за два дана и у та два дана нећу да чујем у кући име Соња. А пошто мислиш да је волиш балавче толико да све одбациш због ње, ако је права, чекаће годину дана. То није много за тако веееелику љубав — саркастично је промерио синовљева осећања.

— Увек би ме чекала. Остави ме, бре — он извуче мајицу из Деканових шака.

— Седи доле, нисам завршио. Ти идеш на Оксфорд и ту нема дилеме. Твоја драга, ако те воли, подржаће те и чекаће те, или ће у међувремену да одмагли на мотору с неким дивљим типом попут ње. У сваком случају, знаћеш кад се вратиш. Али да буде јасно, ТИ ИДЕШ и ни реч више!

На дан поласка звала га је да хитно дође. Звучала је уплашено, узнемирено, озбиљно као никада пре.

– Соња, не могу, али морам нешто важно да ти кажем.

– И ја теби, Владимире, и ја теби, не знам како... не могу преко телеф..

– Соња стани! Слушај ме. Нисам знао како да ти кажем ово, плашио сам се да изгубим иједан тренутак с тобом, желео сам, свега ми, али нисам хтео да ишта покварим. Опрости ми, молим те. Опрости..

– Шта причаш ти! – викала је Соња у слушалицу. – Мораш да дођеш, важно је... одмах.

– Не могу да дођем јер за десет минута крећем на пут. На Оксфорд, завршна година. Добио сам стипендију, то је био онај испит. Нећу долазити годину дана.

Није се ништа чуло с друге стране, Владимир је узалуд викао „хало, хало, јеси ли ме чула“, а онда је он чуо резак звук прекинуте везе.

Ох, знаће је оданде, писаће, објасниће, можда ће наћи начин и да дође, поправиће све, али сада мора да крене, јер његов отац већ труби у колима.

***

Неколико дана протекло је у ћутњи која је две државе делила светлосним годинама уместо километрима. У Соњиној глави дешавала се права преметачина, смењивале су се мисли о апокалипси с онима у којима и не мора све бити тако лоше. Летеле су као плаховите птице сударајући се једна са другом. Тих дана зидни сат у њеној соби био је бучнији него икад, подсећајући на време. Време, забoga! Време је постало најважнија ствар на свету.

За то време, Владимир је довршавао досадне формалности, чекајући да на миру састави писмо у ком ће Соњи објаснити

све, рећи ће јој да ће се вратити по њу и одвести је са собом ако буде желела, или нека га она води где год хоће, излиће се ту сва обећања и осећања, планови, жеље срца... А и полако, мора се сабрати и лепо то срочити. Има времена, не може сад. Чекаће њега његова Соња.

Но, месеци су пролазили а од Соње није стизао никакав одговор. На телефоне се нико није јављао. Најзад, усудио се да пита родитеље да ли знају ишта о њој. Сазнао је само да је престала да долази на предавања, вежбе и испите, и да је, колико је тата Декан упознат, нико од колега са факултета није видео нити је у контакту с њом.

— Баталила је та факултет, што сад о томе мислиш? Имаш ти чиме да се бавиш тамо, а ја сам ти лепо рекао још онда. Заборави ту причу и учи. И размисли о магистар...

Владимир осети оштро грчење утробе и залупи слушалицом. Ионако је напамет знао толико пута вербализовану идеју свог оца, да је све мање личила на идеју а све више на императив.

Баш у том тренутку Соња је лежала на акушерском столу док јој се низ слепоочнице сливао зној. Псовала је полугласно и амфитеатар факултета и ону прву бљутаву кафу, шетланд-пуловере, урбанистичке планове, смехуље, и све то дахћући и између јечања.

— Мрзиииииииим... мрзиииииим те — гледала је бабицу у очи која је стајала крај ње и мајчински је миловала по глави као да осећа очај самовања младе жене.

— У реду је — климала је главом бабица, очију пуних разумевања.

— Мрзиииииим теееее, аааааух — стиснула је бабици једну руку — Владимирееее! - Најзад осети необично олакшање, па као опијена, на измаку снага, понови исто то још једном.

– Није Владимир. Добили сте девојчицу, честитам мајка. – рече расејани средовечни човечуљак у белом преко пута ње и спусти јој сићушно ружичасто створење на груди. – Сестро, измерите и довршите – обрати се бабици и бели мантил лелујајући одлепрша до следећег бокса одвојеног параваном.

Тек сад је чула друге женске гласове и запитала се да ли је и она тако звучала. Погледала је смотуљак и одмах спази препознатљиве штрафтице крај усана. Више никог није мрзела и више није уопште било важно оно што је претходних месеци доживела. Није више била љута на живот, како да буде, кад се отелотворење живота на њеним грудима тако чудесно гласало стискајући јој кажипрст.

– Сад смо нас две. Саме на свету, али нико нам ни не треба. Нас две ћемо моћи све. – Она пољуби малу придошлицу у свој живот, мирис који заувек остаје у ноздрвама преплави јој сваки мишић љубављу к њој набујала река.

Ипак, последње ноћи у болничком кревету размишљала је о свим збивањима претходних месеци.

Најпре је била уплашена и морала је донети неку одлуку. Боже, како је уопште могла и довести у питање да ли ће Сара живети или не, помисли у секунди. Покушала је да разговара са Владимировим родитељима како би могла да ступи у контакт с њим. Срећом, његова мајка је отворила врата те ју је пустила унутра. Тата Декан је набрао чело одајући изненађење и невољност за причу и замолио је да буде кратка. Испричала је у даху да јој Владимир није споменуо Оксфорд до оног дана када је желела да му каже да је трудна.

– Трудна? Ти си трудна? – цикну мајка од шока и хтеде да јој приђе, али јој Декан даде знак очима да ни не

помишља на било какав гест подршке. Она тада видно узнемирана напусти велики дневни боравак, остављајући Соњу на милост и немилост Декановој процени.

— Само желим да му кажем, мора да зна, ја не знам шта да радим... молим вас, само контакт неки...

— Не знаш шта да радиш? Не знам ја шта је он радио с тобом да ти кажем. Он има будућност, а сад си се сетила да га увучеш у своје канџе, хваташ на дете, а?!

— Слушајте, не занима ме шта ви мислите, то је између мене и њега. Трудна сам, разумете ли ме? Мора да зна да...

— Не мора он ништа да зна је л' ти јасно? Ако си стварно трудна, можда и није његово.

— Молим?! — Соња осети налет слабости и вртоглавице.

— А ако се дечкоња зезнуо и неким случајем јесте његово, рећи ћу ти шта да радиш. Реши га се! Ево, ја те водим и плаћам ако треба. Нећеш му се мешати у живот и реметити га, он ионако не планира да се враћа у Србију. Заборави на њега и олакшај себи. Никога не занима твоја трудноћа, а саветујем ти да и тебе престане да занима!- Он на папирићу исписа број, др неко име, адресу приватне ординације, затим из фиоке узме новац, стави га у коверту и даде јој.

— Али... — још једном је завапила Соња.

— Крај је приче. Надам се за твоје добро да ћеш бити паметна и да се више нећемо видети. — Ручком јој показа ка излазу.

Док је као омамљена од понижења и беспомоћности ишла ка вратима, учини јој се да чује тих, пригушен јецај из једне од соба. Али то не беше важно колико ужас

који је осећала при помисли да се Владимир само поигравао с њом пар година. Није је удостојио ни да јој каже. Гледао ју је у очи тог лета, грлио је, мазио и био најдивнији момак на свету, а све време је знао, планирао да оде и да се не врати. При изласку, снажно је ударила вратима, тако да је плочица са важним Декановим презименом остала да се њише на једном шрафчићу.

Соњи је преостало још да разговара са мајком. Отац јој је умро од рака, релативно млад, баш кад је Соња завршавала први разред основне школе, али мајка је била стабилна и радна жена. Откупила је јефтино леп двоипособан државни стан у ком су живеле пристojно колико се могло од њене плате поштанске службенице. Разговор је прошао боље но што је очекивала; уместо критике добила је утешни загрљај и сузе слане од бриге и слатке од некакве радости.

– Соња, ти одлучујеш, не могу ја то да урадим уместо тебе. Хоћу да знаш да ти за одлуку не требају ни он ни његови родитељи. Неће свет пропасти, може се и без њега и без њих. Ја сам ту. Снаћи ћемо се. Битно је шта ти желиш.

– Не знам више... – плакала је горко.

– Душо, шта год да одлучиш имаћеш моју подршку, битно је да будеш у миру с одлуком и да се не кајеш. Ништа друго не треба да те плаши. Да ли желиш да родиш то дете?

– Да... мислим да желим.

– И ја мислим да желиш, да не желиш, одмах би знала шта да радиш. Не брини, биће све добро.

Те вечери је Соња, иако стрепећи од неизвесности пред нечим новим, имала чврсто уверење да ће заиста све бити како треба. Постаће одговорнија, учиће и завршиће факултет, мама ће бити ту да помогне око бебе, запослиће се и у инат свима успеће због детета, себе и маме.

Живот се још једном насмејао њеној замисли и одиграо своје карте. Непуних месец дана касније, мајка ју је пољубила пред одлазак на посао у пошту и негде на пола пута само се срушила. Тежак срчани удар који ју је у секунди одвео у смрт.

То су били најболнији тренуци за Соњу, губитак јединог вољеног ослонца у животу, други живот који је растао у њој, овог пута заиста сама морала је да се прибере брже него што је то њено срце хтело. Наставак школовања као опција ишчилео је из ње попут дима, морала је од нечег да живи и да купи довољно времена. Све је, наравно, платила сузама и ожиљцима који никад нису избледели. Брзо је нашла купца за стан и купила знатно мањи и јефтинији на самој периферији града. Понела је у њега колико је могло да стане, остало је распродала и тешка срца понешто бацила. Најбитније успомене су свакако нашле своје место у станчићу на ободу града. Од Декановог новца за абортус купила је креветац и најосновније ствари за бебу. Трошила је веома мало како би јој преостали новац потрајао што дуже. Соња је одрасла преко ноћи, прерасла је и жуте кариране панталоне, ћушнуте на дно ормара. Чекајући порођај, оплакивала је своју мајку.

У Уједињеном Краљевству, Владимир је оплакивао Соњу, тачније њихову љубав, губећи веру у њу и њену истинитост. Можда је отац био у праву. Можда је с неким другим, можда живи као хипик... ма, не. То је његова Соња, прекрасна „дивљакуша“ у смешним панталонама која га обожава. А кад му је отац рекао „шта зна, то јест не зна о Соњи“, прихватио је то као једину очигледну истину. Соња је напустила његов живот упркос свим писмима, објашњењима, молбама за опроштај у њима. Ипак, Соња још дуго није напустила његове мисли, као ни жуте кариране панталоне. Оне никад нису напустиле његове снове.

***

Наредних пар година пролазиле су, тако, различитим путевима за Соњу и Владимира, додирујући се намах само у понеки летњи сутон, кад би им обома у груди уштетала сета. Некад би јој се препуштали, колико су им време и обавезе то дозвољавали, но чешће би је гурали од себе бежећи у друге мисли, дижући бедеме одбране од туге и разочараности.

Владимир не само да је магистрирао, већ је своје школовање на Оксфорду крунисао докторском дисертацијом и дипломом на којој пише PhD уместо Др, што је исто али PhДиевци су у Србији на бољем гласу. Њему је свакако било свеједно, јер је и након тога остао још неколико година, радећи баш на Оксфорду. Након петнаест година лагодног живота у далекој земљи, за које време је успео да се чак двапут ожени и разведе у рекордном року, без потомства, оствари фине пословне успехе и добије признања, вратио се у Србију не као остварен већ као уморан и емотивно празан човек. Размишљао је о повратку бар две године, али преломио је када му је отац преминуо. И он сам је све више подсећао на свог подозривог, помало надобудног и циничног, крајње прагматичног и, сада, упокојеног тату Декана.

Након што је на вечни починак Декана испратило стотине људи, важних и оних мање битних, већ у повратку с гробља добио је понуду да се запосли на факултету. Наравно, неће баш одмах сести у фотелју свог оца, али како је и сам веома цењено име у свету архитектуре, почеће одмах као редовни професор. Владимир је равнодушно али куртоазно без много размишљања прихватио понуду, као нешто што се подразумева, јер... а шта би друго сад радио?

За разлику од Соње, која је годинама морала да зна шта ће радити и где ће бити сваког сата у дану и сваког дана у години, Владимир није имао тих брига. Једино што је знао јесте да

ће од једанаест до петнаест часова предавати некој омладини или седети у професорском кабинету, а остатак дана нити је планирао нити га је оптерећивао. Пуштао је да прође како се већ намести, да га некуд одведе или не, подесивши свој ум на чист минимализам.

— Знаш ли шта је било последње што ми је твој отац рекао, док је лежао у болници избоден иглама с цевком у носу? Знаш ли шта је кркљао док је умирао? — упитала је Биљана сина увече након што су Декану одржали четрдесетодневни помен и док су ћутке пили његово омиљено вино.

— Шта? — промрмља Владимир не нарочито заинтересован.

— Добрила... где је Добрила... доведи ми Добрилу. Ја сам га држала за руку, он је бунцао „Добрила, Добрила“ — одговори му мајка сузних очију, а онда прасну у потпуно луцидан смех.

— Ко је па Добрила? — с чуђењем подиже поглед Владимир.

— Добрила је, сине мој, била девојка твог оца, давно, пре мене. Било је то друго време, сви смо се дружили. Била је мало, да кажем, необична, своја, авангардна, али превише за твог оца. Једно знам: мене никада није гледао онако како је гледао њу. Ето. За Добрилу. — Биљана подиже чашу и наздрави више за себе.

— И шта је било са том женом на крају?

— Немам појма, претпостављам да је наставила даље са својим животом.

Владимиру истог трена пред очима севну Соња у жутим карираним панталонама (никад није могао сећање на њу да одвоји од њих), а онда наставише да ћуте и пију Деканово вино.

Соњине утекле године изгледале су прилично другачије. С обзиром да се њено ново боравиште налазило на

самој ивици најудаљенијег предграђа, прилично руралног окружења али ипак поносног на свој позивни број нула-једанаест, јер је то значило да ипак припада главном граду, без обзира на њиве које су се дуж аутопута пружале у недоглед, сусрела се и са много радозналих људи. Млада жена с дететом, па још сама. Има ли родитеље, од чега живи, зашто ли је дошла... Низале су се предрасуде и нагађања у очима нових комшија, које би невешто глумиле љубазност и срдачност. Знала је Соња шта јој причају иза леђа, али није марила. Била је увек културна али дистанцирана. Није знала ко је чији муж и ко кога вара и ко је коме померио ограду пола метра, ни да ли је ни „каква је калаштура она из приземља“... Скућила се скромно са својом девојчицом, пажљиво планирајући сваки дан, сваки динар док дете не крене у вртић а она нађе посао какав год. Цео свој свет сместила је у тај станчић и будућност за њих две, немајући луксуз погрешне процене или ризика. Често се питала да ли је суштински несрећна или само предуго тужна, а онда би Сара показала четири млечна бисера и није могла свој живот сматрати несрећним. Тугу је већ морала да прихвати. Таман је почела да се навикава на живот без пријатеља и помоћи кад је једног дана штрецну звоно на вратима. Она обрису руке о крпу и кроз шпијунку угледа средовечну жену с нечим у рукама.

„О, не, опет једна од тих њушкала. Зафалило им је тема за трач партију“, помисли кад је предухитри пријатан глас са друге стране врата:

– Извините на сметњи, ја сам нова комшиница, одмах испод вас. Донела сам вам свежу гибаницу, топла је још. Ако сте заузети, оставићу кесу на вратима. – Прилика се окрете да крене ка степеницама, али Соња, ни сама не знајући зашто, муњевитом брзином отвори врата.

— Добар дан, сачекајте. Изволите уђите. Хвала на гибаници.

Жена се осмехну и лагано крочи у стан.

— Извињавам се због нереди, ја сам баш... седите... овај... седите где нађете места. Желите ли кафу?

— Може, али да ја скувам онако постарински за нас две, а ти седи мало и одмори. Пусти неред. Где су деца, ту је и неред, је л' тако лепотице? — Окрену се тада десетомесечној Сари, којој се ова љубазна тета необично допала па се закикотала и преврнула на задњицу.

Госпођа Томић — а два сата касније, након укусне гибанице и две старински скуване кафе, Добрила — постала је Соњин једини пријатељ. Супруг и она живели су донедавно близу центра, она се бави пејзажном архитектуром а супруг је сликар. Имају две одрасле ћерке, које живе у иностранству. Пошто обоје раде од куће, одлучили су да стан близу центра изнајмљују и да купе нешто мање за њих двоје, даље од градске вреве и смога; то им је одувек био план за старост. Врло једноставна прича. Негде је слутила да Соњина није и зато је ништа није питала. Знала је да ће је, ако буде желела, сама испричати. На изласку рече Соњи да је ту за било шта ако јој треба — помоћ око куће, бебе — а онда помилова Сару по образима.

— Ма, ко то има лепе смехуље — рече гласом мекшим него што је иначе био. — А ти се не устручавај молим те да било шта тражиш.

Заиста, годинама је Добрила помагала Соњи као најближи род. Нико јој није могао одменити мајку, али Добрила је била нешто најближе томе. Радо би причувала Сару а и Сара је њу волела. Кад је Сара пошла у једини вртић у крају, Соња се запослила у оближњем маркету на складиштењу робе. Био је то тежак посао, често непредвидивог радног времена. Добрила би

јој увек изашла у сусрет, узела би девојчицу из вртића, скувала, купила веш... Чинила је разне ситнице које су за Соњу када дође смрвљена умором с посла биле огромне као солитер и на чему је била неизмерно захвална. Неретко би Добрила купила Сари играчку, чизме, јакну, рођенданску хаљиницу, и заиста је уживала да гледа смехуље на Сарином лицу кад ова скочи од радости. Соња, иако пажљиво економишући како би било довољно новца од плате до плате, ипак би повремено успевала да причини Добрили неки мали знак пажње.

Временом се Соња отворила својој јединој пријатељици, старијој мудрој жени која ју је искрено волела, а Сару посебно обожавала. Добрила је изнова преживела неке тренутке свога живота, али с довољно велике временске и емотивне дистанце. Ни једна ни друга нису слутиле колико се нити Соњине судбине додирују с нитима њене давно превазиђене прошлости. Добрила ју је прерасла и надрасла оне секунде кад је била остављена. Прерасла ју је као Соња своје широке жуте кариране панталоне, само што је Соња имала мање среће и више слабости.

Сара је била узоран ђак, чему је можда више допринела Добрила него Соња, и примицао се тренутак уписа у гимназију. Сара је примљена у најбољу, која се налази у строгом центру града. Путовала је скоро два сата до ње и исто толико у повратку, када је први пут ишла по положеном пријемном испиту. Соњи беше мучна помисао да ће од септембра сваки радни дан за Сару изгледати тако, али вратанца среће су се изненада одшкринула. Тачније, Добрила их је пронашла и дала Соњи кључ. Буквално.

– Кључ? Од чега је кључ? – упита збуњено Соња Добрилу једног јулског поподнева, кад јој је Добрила усред

уобичајеног испијања кафе спустила кључ на порцуланску тацницу.

— Од нашег старог стана. Недостајаћете ми, али требало би да пређеш са Саром тамо. Знаш и сама. Зашто би чак одавде ишла у школу, још знаш каква могу бити деца... Преселите се, Мића и ја смо сложни око тога и помоћи ћемо око свега.

— Не знам шта да кажем, стварно. Ја...

— Друго. Моја познаница је шефица кадровске у некој фирмици што продаје тако неке глупости, баш ту у центру. Имају кол-центар, треба само да позиваш људе из њиховог именика и да их убедиш да дођу на промоцију тих глупости. Значи, канцеларија и телефон. Плата није богзна шта али је ипак већа од ове коју сада имаш, а ако се покажеш, добијаш и неки бонус. Шта кажеш?

— Искрено, делује као бајка.

— Ма, каква бајка, то је само мало лакши и бољи живот за Сару и тебе. А и мени треба изговор да протегнем ноге до Калемегдана, кад ти навратим у госте. Овај станчић можеш да издаш, јефтино додуше али и то је нешто.

— Јој, па ко би дошао у ову вуко...

— Онај ко жели и онај ко мора — прекину је Добрила и погледом је подсети да су њих две управо примери једног и другог.

Тако и беше, преселиле су се, Добрила је повремено свраћала, посао је био досадан али Соња је искакала из прописаног шаблона који је требало да декламује. Имала је личнији приступ па је успевала да допре до људи и често је била награђена такозваним бонусом на плату. Станчић на самој ивици предграђа издала је за симболично малу суму младом пару који очекује принову. Тај

новац је постао Сарин, више него скроман, џепарац, а млади пар је био срећан јер су се скућили повољније него што су могли да замисле. Живот је заиста постао лакши за Соњу и Сару, и док је Сара стасавала, откривала могућности које су јој се указивале, Соња није успевала да изађе из мехура у који се давно увукла. Осим Добриле и две колегинице с посла с којима би се понекад приватно чула и видела, није у свој живот пуштала никога. Сви они људи с којима је свакодневно разговарала на послу никад не би могли да замисле колико се усамљености и неизлечиве туге крије иза ведрога баршунастог гласа с друге стране.

***

– Сара, да ли си ти то опет узела моје фармерке?! Па, зар немаш своју одећу, дете? Погледај, ја једва три ствари мењам.

– Технички, позајмила сам – рече Сара држећи сложене Соњине фармерке – и, ево, враћам. Ууу, шта је оно тамо на дну?

– Које? – Док је Соња размишљала о дну ормана, Сара је брзином муње извукла жуте кариране панталоне и прислањала их уз себе испред огледала.

– Човече, како добре лоне имаш а ја ни не знам! Како то?! – ускликну скоро увређено Сара – Узимам! Носим сутра у школу, важи?

Соњу жацну слика пред очима. Осим прћастог носа који је наследила од баке и смехуља које јој је поклонио отац, Сара је веома личила на мајку. Сада, док ју је гледала с тим панталонама, чинило јој се да гледа свој давно заборављен одраз у огледалу. Као кад рука обрише замагљено стакло, тако су се у њој бистриле успомене које није имала времена да отплаче.

– Твоје су. Поклањам ти их.

– Јеееее! Ти си најкул мама! – Сара је стегну у загрљај, а затим одјури с жутим карираним панталонама у своју собу, у

свој свет, у свој живописни тинејџерски живот, не приметивши једну сузу која се обрушила низ Соњин образ.

Владимир је чекао у ресторану Тамару или Тијану, није био сигуран како се зове. Знао је само да је млада асистенткиња врло отворених намера која га је позвала на вечеру баш ту где је седео. Дошао је раније као и увек што је радио, колико му треба да попије чашу вина сам. То је била његова рутина у оваквим ситуацијама. То је било његових пола сата са Соњом пре него што зацвркуће нека жена с којом ће нешто касније лећи, или неће, зависно од тога шта и колико „цвркуће“. Тамара или Тијана се појавила и није јој, изгледа, уопште сметало што је Владимир пар пута погрешно њено име. Она би га исправљала и настављала даље да прича, додирујући му руке, нагињући се ка њему како би бујно попрсје постало уочљивије. Владимир је свакако разумео говор тела и позив младе асистенткиње, али је на крају вечери срачунао да је боље да свако пође својој кући.

— Чекај, шта није у реду, нешто сам погрешно рекла, урадила? — разочарано и сујетно питала је Татјана (како јој је, заправо, било име).

— Не, не. Све је у реду с тобом.

— Шта то значи? С тобом није? — дурила се и стискала мантил преко груди, јер је ваљда увидела да овај плен неће уловити, па не мора да се смрзава.

— Слушај, ти си стварно сјајна — застаде и размисли колико је само пута изговорио ту реченицу — али... не мешам посао и кревет. Није добро ни за посао ни за кревет. Да не радимо на истом месту, веруј ми вечерас бих те пустио да ме растргнеш. Овако, извини.

Уђе у такси и сам се себи насмеја. „Пустио бих те да ме растргнеш“, о боже, одакле ми оваква будалаштина, мислио је.

***

Пролеће је просуло бехар по асфалту а благи поветарац га носио у само њему знаним правцима, заробивши понеку латицу у нечију косу. Гране су набујале свежим лишћем, правећи велика сеновита острва. Владимир је тог једног пролећног петка, завршивши свој посао на факултету нешто раније него обично, одлучио да прошета градом. И то је, као и све друго у његовом животу, била сасвим непланирана одлука. Шетао је полако, препустивши се милостивом сунцу, посматрајући нове зграде и оне које тек ничу у горостасе. О, видео их је он и раније, по повратку у Србију, али сада их је загледао, примећивао детаље. Архитекта у њему се на моменте дивио а на моменте грозио, али и та уско мешаност импресија причињавала му је задовољство. Посматрао је и људе који промичу, оне у лаганој шетњи и оне који некуда журе, веселе парове, намрштене усамљенике... На трен се запита да ли је он у овој другој скупини. А у којој би био? Најзад, некад је са Соњом шетао градом, и тада је сигурно неко попут њега сада посматрао и делио људе. Тада је био у „групи веселих парова“.

И онда, наједном, блеснуше пар метара испред њега жуте кариране панталоне. Он протрља очи јер помисли да му се причињава. Но, биле су стварне и биле су, не сличне, него баш ОНЕ панталоне. Није било грешке. Носило их је неко ситно, очигледно млађано чељаде с ранцем на леђима и лепршало безбрижно ту испред њега. Он застаде да узме ваздуха јер осети благо стезање у грудима. Као омађијан пратио је жуте панталоне, покушавајући да схвати нешто, а не знајући ни сам шта. Ишао је за њима упорно као у неком магновењу. Девојчица се инстинктивно осврте и он на тренутак застаде угледавши њено лице, очи, облик главе и обрва, усне, штрафтице крај њих...

Осето је да му се сва крв из тела пење у главу, уши су му гореле. Девојчица се нагло окрете и убрза корак, убрза и он, јер не сме изгубити у гужви жуте панталоне, мада тешко би се могле стопити с било чим. На крају, девојчица потрча и уђе у улаз једне зграде. Кад је стигао, панталоне су се већ изгубиле на неком од спратова. Стајао је пар тренутака, и тек онда, као да се буди из сна, запита се шта то ради. Уходи клинке по улици. Не, ово није могло бити стварно, помисли, продужи и пређе улицу, ослони се на оближње дрво иза два пензионера који су играли шах и поново осети недостатак даха, погледа још једном у правцу улаза и зграде у који је девојчица ушла. Тада на јединој тераси која је изгледала као да ју је уредио пејзажни архитекта угледа далеку, али сасвим познату силу ету и њене покрете, али ова брзо утече у зидине свог скровишта.

— Људи, мислим да ме је управо пратио манијак до улаза! — узвикну Сара залупивши врата за собом и трипут окренувши кључ.

Соња, која је добила слободан наградни дан, као и Добрила и њен муж, који беху у посети, скочише одмах.

— Какав манијак, душо? — Добрила је смести на столицу. Мића устаде и крену доле; кад је изашао напоље, добро погледа лево и десно, баци поглед и преко улице. Није видео ништа необично.

Соња изађе на терасу с које се директно види улаз, али ни она не виде никог и брзо уђе унутра.

— Манијак је сигурно — причала је Сара усплахирено — пратио ме је ко зна одакле, не знам, само сам одједном осетила да неко иде за мном, не умем да објасним..

— Полако, душо — Добрила ју је мазила по глави, Мића

је главом показао да доле нема никога, а Соња, слегнувши раменима, потврдила исто. Ипак су саслушали Сару.

– Како је изгледао тај човек? – упита Соња.

– Скроз нормално, чак онако као старији господин, фино обучен, никад не бих рекла да манијаци тако изгледају..

– Можда је само туда случајно пролазио човек својим послом па ти се учинило да иде за тобом – добаци Мића. – Мислим, јесте да има свега и свачега, али могуће је. Нема никог доле. Све уобичајено.

– Верујте није. Кад сам се окренула, стао је и гледао ме је, баш у мене, и тај поглед је био чудан. Манијак је, сигурно! – убеђивала их је Сара машући узнемирено рукама.

– Добро душо, нема више никог у близини. Ко год да је био, отишао је даље и неће се враћати – рече Соња утешно ћерки, али и сама осећајући природну мајчинску зебњу и нелагоду.

– Овако ћемо. Сара, шта кажеш да вечерас кренеш са нама на викенд, да будеш код нас и да те вратимо у понедељак пред школу? Мислим, ако немаш неке планове са друштвом. Као некад, м? Дуго ниси радила домаћи код нас и учила, а спремићу ти и оне баклаве са сувим грожђем које волиш.

Соња и Сара су свакако понекад навраћале викендом, некад би и Сара свратила на који дан током распуста. Пријало јој је на два-три дана, најзад све успомене њеног детињства везане су за ту најудаљенију тачку на карти Београда иза које стоји табла која даје до знања возачима да излазе из града. Није Сара жалила за тим местом, била је врло срећна у центру збивања, али волела је да повремено накратко осети предграђе које је у њу уткано од рођења.

– Хоћу! – узвикну она – сада више због страха који је још прожимао, а мање због носталгије.

— Али, нема забушавања са школом — насмеја се Добрила.

Те вечери су кренули и Соња је некако била спокојнија. Сарина прича је није оставила равнодушном и боље се осећала знајући да је на сигурном. Одмориће мало пре него што почне да распрема стан, помисли, не знајући да испод једног дрвета преко пута улице мало даље Владимир после много година одлично зна где ће бити сутра. Слагалица је била сложена. Не, сутра је далеко. За петнаест минута, само да се смири та проклета аритмија.

***

Соњини дани су били као нанизане једнобојне перле исте величине, из ког би низа тек покоја једва мало искочила јер је мања или недовољно округла; такорећи дани фабричке грешке, али Соња се само у тим данима с грешком осећала више попут живог бића, а мање као човеколика машинерија. И то већ дотрајала, иако јој је било свега четрдесет година. Истина је, није више она балавица у жутиим широким карираним панталонама (ах, те панталоне, кад се само сети), али није ни стара, напротив. Живот би јој могао тек открити нове ствари, отворити нова врата. Још има довољно времена да се изненади... нечим, неким...

— Збиља морам мало да пролуфтирам свакодневицу — мрмљала је док је по ко зна који пут те недеље уредно слагала орман своје очаравајуће неподношљиве седамнаестогодишње ћерке, Саре, кад је прену звоно на вратима. Помисли да нису нешто заборавили. Отвори их и угледавши прилику испред себе, махинално, као вођена инстинктом самоодржања, брзо залупи врата и наслони се на њих. Тело јој је било попут песка, срце је прескакало, осећала је како јој се зноје врат и дланови. Дисала је попут

рибе на сувом, а исто тако су се у њој копрцали неверица, бол, успомене, бес...

– Отвори, Соња, одмах, провалићу ако треба! – урлао је Владимир и лупао на врата свом силином.

Соња осети налет плача и немоћи, али се прибра, отвори врата и стаде тачно на праг, бранећи телом своју тврђаву мира.

– Да ли си ти нормална? ЗАШТО?! ЗАШТО?! Рекао сам ти толико пута све, колико ми је жао, колико... – Прекиде га Соњина шака посред образа, који је забридео.

– Како се усуђујеш?! Како си ме нашао?!

– Зашто си то урадила? Зашто?!

– Молим?! – проломи се Соњин глас ходником, комшијска врата почеше да се откључавају, Соњина рука опет крену ка његовом лицу, али је он заустави, угура је у стан и затвори за собом врата.

– Зашто си нестала? Зашто ми ниси дала шансу, молио сам те, звао... Зашто си ме оставила? – киптео је од беса, туге, жеље да врати време, уносећи јој се у лице.

– Ти си тај који је све напустио! Ти! Мрзим те, Владимире! Мрзим те! Знаш ли кроз шта сам годинама пролазила због тебе?! – зарежа и она плачно, приневши своје лице његовом.

– Знаш ли шта сам ја постао због тебе?!

Пар тренутака су се нетремице гледали црвених очију, тако да им је свега пар милиметара делило носеве. И тада, баш тада, пуче огрлица од једнобојних перли које се откотрљаше у заборав. Владимир је чврсто приви уз себе, љубећи јој усне, очи, косу, нос, врат па опет усне. Соња се ни секунду није опирала. Чупао је дугмиће са њене кошуље, она му је додиривала образе љубећи смехуље, прво

леву па десну. Водили су љубав до пред зору, као оног дана када је Владимир постао оксфордски стипендиста. Сваким додиром, пољупцем, низала се по једна шарена перла на неку нову огрлицу њихових живота.

— Имаш ли још увек оне жуте панталоне? — упита је у праскозорје, док му је лежала на грудима а њена коса га голица по врату.

— Код Саре су — рече она поспаном и још више приљуби своје наго тело уз његово.

— Значи, зове се Сара — насмеши се он.

— Моја ћерка, да — рече и тек тада схвати да је рекла нешто што може изазвати лавину питања на која није знала треба ли одговорити. Била је превише уморна од прошлости, садашњи тренутак је добар баш такав какав јесте. Подиже главу и погледа га.

— Пст. — Он јој нежно прислони кажипрет на усне. — Знам. Наша.

— Али она не зна...

— Знаће. Временом, јер ја више ни тренутак нећу бити без вас. Пустите сад и спавај.

Соња се окрете на бок, баш као оног јутра кад је Владимир полагао испит. Он је обгрли, миришући њену косу, знајући да никада више нигде неће морати да оде. Обоје утонуше у сан.

За сва објашњења имали су сутра и прекосутра и дан после... Имали су све време овог света.

Радост жуте лубенице – Весна Ђукановић

Пролетео је први суви лист. Сув, не од јесењег позива на зимски сан, већ од летње спарине која се тежином неба спустила и притиска нас ситне. Не постоји начин како би се душа растеретила и некако лакше почела да живи. Спарно у кући, спарно у дворишту. Пас само исплазио језик и тешко дахће, не би ли се колико толико расхладио.

Испирам посуде и пуним их свежом водом. Лапће. Толико да морам да се осмехнем, иако ми се не показују никаква осећања. Весело ме гледа. Маше репом. Скоро смо исти.

– Но, шта ћемо сада? Само врти онај свој поткресани кратки репић.

– Идемо на лубеницу!

Отварам врата бокса и пуштам га. Прво у знак захвалности скаче на мене, тек толико да ме испрља својим великим шапама, онда лети у сваки кутак дворишта. Проналази најскрвенија царства паукова, завлачи се и својим телом брише фино исткане мреже.

На терасу сам изнела тацну са лубеницом. Црна кора, као некада у детињству, округла, сасвим необична. Дуго нисам такву видеела. Сечем је. Унутрашњост је жута. Жуту лубеницу нисам видеела одавно, још од...

***

– Немојте куповати овакве лубенице. Јео бих жуте!

– Нема, сада су само овакве.

– Ја бих жуту. Те су слатке, ово све нешто кисело, никакво! Ја бих жуту.

– Где да ти нађемо жуту? Нема!

— Али ја бих жуту.

Жута га је сећала на детињство, на бунар и стару металну канту у којој се лубеница хладила. Отац би је снажним рукама крупних шака спуштао полако, да не испадне из обијеног ведре, да не постане изгубљена заувек. Још је лепше било доживети тренутак вађења. Тада радости није било краја. Свакоме о једна кришка. Помало! Али сок јој је био лепљив, медено сладак, опијајући, као младост, као јутарња светлост, као ведре ноћ у којој само зрикавци испевају своје песме.

Имао је мало жеља тих дана. Мало је јео. Пожелео је баш ту жуту.

У другој улици, пошто се тај део града делио на прву, другу и трећу улицу, су испред куће продавали лубенице. Паорска кућа, лубенице велике и мале. На питање, жена одговара да од почетка сезоне није видела ни једну једину која је таква.

— Ја бих појео жуту, чини ми се да бих могао да полетим, да се ослободим на тренутак свога терета, да будем опет онај стари, свој, да опет будем ЈА.

Једне летње топле вечери, када је од спарине живот завршавао малени лист, а вредни паук испредао своју мрежу, неко је викао испред куће.

Неочекивана гошћа.

— Ја... дошли да купе лубеницу, ја да отворим, кад оно... Погледај! Жута!

— Е, та је права. Та је! — готово да су му се очи засузиле. На тренутак је заборавио на бол, на патњу, на лекове које је требало попити. Далеко су биле и болнице и хемоторапије и инјекције.

Био је дечкић, широм отворених очију, чисте душе и

препун вере у људе и живот.

– Та је права!

Склонили смо се с видокруга. Мама је плакала. Ја сам гутала незадрживо.

– Пробај, да само видиш!

Тетка Даница није хтела новац, није хтела ништа, упутила се својој кући кришом бришући кап која јој се сливала низ сунцем затегнуто лице. Осетила је радост и бол, осетила је последње летње дане, осетила је да ће ускоро доћи... знала је добро. Сама је изгубила троје деце. Те сезоне није више било жutih.

***

– И ти би мало? Хајде!

Дајем му малене залогаје. Гута их уз звучно жвакање својим снажним псећим вилицама. Лепљиви сок се у капима разлива, а кроз њих пролази светлост. Црна длака и жута сласт која нестаје.

Лепо му је!

– Болеће те грло! Доста је.

Делимо време, Делимо сећање, Делимо летњи дан у само предвечерје. Шта су дани, Него фино испредене нити паукове. Шта су године, Него исплетене мреже паукове. Шта су животи, Него руком однесене пређе паукове.

Повратак огњишту – Мирко Симов Бјелајац

Држећи се бледом и дрхтавом руком за дотрајалу ограду, стајао је на трулим даскама степеништа, које су и у овој ледом и снегом окованој ноћи, још увек мирисале на стару боровину.

Његов тупи и замишљени поглед, замршен у крошњи старе крушке, у врховима њених под снежним покривачем повијених грана, покушавао је да допре тамо негде. Негде у даљину. Даљину која гледа према почетку, само њему знаном.

Полако одшкрину врата, уз шкрипу гвоздене резе и зарађалих шарки која се помеша са тихим жубором потока иза куће, са клокотом воде која је клизила испод површине леда. Ту, одмах испод остатака срушене дрвене ћуприје, где је почињала да се као неукротива планинска лепотица, отима и пропиње, трчи, прескаче преко камења и нестаје у дугу и хладну зимску ноћ.

Мршаве и изнемогле руке, скоро нечујно, спустише кофер преко каменог прага. Као да је чуо, речи добродошлице грма зове у стени, полеглог под теретом леда и снега.

Дувајући из правца трапова, кроз расушена чамова брвна, кроз напрсла прозорска стакла и кроз отпалу шиндру са крова, ледени ветар је уз повремене фијуке, само њему знане, померао чађаве вериге изнад давно напуштеног огњишта, засипајући снежном тишином трагове живота. Испод дебелог слоја прашине, негде у пепелу и остацима угљенисаних комада буковог дрвета, лежали су једно поред другог, и жарач и маше.

А унутра, тамна ноћ и тамне издужене сенке, оскудних ствари. Прошлост скривена по ћошковима, запетљана у паучину. Први пут јасна. На брвнима према истоку види икону, Светог Архангела Михаила.

Док је прелазио преко излизаног каменог прага, дочека га мирис тамјана, светлост кандила. На све стране полетеше искре бадњака који гори.

У том трену осети, како му крв надире кроз жиле, како тражи места у његовом нејаком и старачком срцу, како му праменови беличасте магле муте и односе мисли, како их у испредају у fine и скривене нити, како га ломе, како га гази бесциље, како га прекрива поњава изаткана на разбоју суровог живота.

И тада, његове руке почеше саме кидати сопствено тело, праштајући се заувек са душом. А горе, изнад куће, на гувну одавно зараслом у папрат и трње, одбачено срце заплеса последњи танго. Глава закорачи према крају живота.

Широм отворене очи, са погледом у крошњу старог ораха, наједном почеше да трепере светлоплавом бојом звезда. Уста се претворише у јаму без дна. Хтела би, само једну кап воде са извора испод столетног бреста.

Усне шапућу кроз ноћ. Зову мајку, дозивају оца. Прсти на рукама, грчевито ухватили спасење, и хтели би га само себи.

Мршава и изнемогло тело, клону преко каменог прага. Ноге, бежећи од неумитне истине, остадоше на степишту.

Неми, без иједног трептаја, смирени и укочени поглед, загледан према колевци у дну куће, прекрише снежне пахуље.

Суза из ока, постаде једна од њих.

САДРЖАЈ

УМЕСТО РЕЧИ УРЕДНИКА	5
<i>Сећање на Андрића</i>	5
ЦИКЛУС ПЕСАМА АДЕЛ – ИРЕНА БОДИЋ	6
1	6
2	7
3	7
4	8
5	9
6	9
7	10
8	11
9	11
10	12
ТРИПТИХ – БОШКО СУВАЈЦИЋ	13
I	13
II	13
III	14
ЉУБАВНА ПОЕЗИЈА – СЛАВОЈКА КОКИЋ	15
<i>Јела</i>	15
<i>Сонет о немјерљивој љубави</i>	16
<i>Геода</i>	16
1	16
2	17
<i>Јецаци моје душе</i>	18
ПЕСНИК ИЗ РАСЕЈАЊА – РАНКО РАДОЈИЧИН РАДОВИЋ	19
<i>Христанишће</i>	19
<i>Мора</i>	20
<i>Поносна пјесма</i>	21
<i>Пјеснику</i>	22
<i>Вајање светлости</i>	23
ПЕТ ПЕСАМА – ЉИЉАНА ЈАРИЋ	24
<i>Расирскавање звезда</i>	24
<i>Молишва љубави</i>	25
<i>Смешак свемира</i>	26
<i>Тамо аз појду</i>	28
<i>Камени лук</i>	30
ЧЕТИРИ ПЕСМЕ – РАДМИЛА ШЕХИЋ	31
<i>Дивови јунаштва</i>	31
<i>Стаклене очи</i>	31
<i>Химна постојања</i>	32
<i>Где јој да си</i>	33
ТРИ ПЕСМЕ – МОМИР МИОДРАГ	34
<i>Неказано</i>	34
<i>Одоравање</i>	35

<i>Као рамонда</i>	37
ДВЕ ПЕСМЕ – МИРОСЛАВ НИНКОВИЋ	38
<i>Точак</i>	38
<i>Светица</i>	39
НАУКА О АКЦЕНТИМА – РАДОЈКА РАНКОВИЋ	41
<i>Крајкоузлазни</i>	41
<i>Дујосилазни</i>	41
<i>Дујоузлазни</i>	42
<i>Крајкосилазни</i>	43
<i>Постацкенајска дужина</i>	43
УЗВРЕЊЕ – СЕНИША СТОЈЧИЋ	44
<i>Несаница</i>	44
<i>Ојрошјајно писмо</i>	44
<i>Узврење</i>	45
РОДОЉУБИВА ПОЕЗИЈА – ЈАСНА МИЛЕНОВИЋ	47
<i>Усуд</i>	47
<i>Рудници</i>	48
<i>Лето 2021</i>	49
ДАНАШЊЕ ПОЕТСКО СТВАРАЛАШТВО	51
<i>Жарко Бумбић</i>	51
**	51
**	51
<i>Душан Стојковић</i>	52
<i>Азил за песнике и псе</i>	52
<i>Ана Миливојевић</i>	53
<i>Ружа</i>	53
<i>Време је за љубав</i>	53
<i>Данијела Лазендић</i>	54
<i>Киша</i>	54
<i>Љубав</i>	54
<i>Анелина Бискуљанин</i>	55
<i>Њене ствари</i>	55
<i>Теби</i>	56
<i>Љиља Анђелковић</i>	56
<i>За све оне детињства дане</i>	56
<i>Немој ми ништа рећи</i>	57
<i>Сениша Мозезић</i>	58
<i>У мирису чаја</i>	58
<i>Никола Шимић Тонин</i>	59
<i>Паук</i>	59
<i>Сунце</i>	59
<i>Дан</i>	59
<i>Кашарина Јурчевић</i>	60
<i>Вечност</i>	60
<i>Тражим те</i>	60

ЕРОТСКА ПОЕЗИЈА – БИЉАНА СТАНИСАВЉЕВИЋ	62
<i>Шшо</i>	62
<i>Поілег</i>	63
<i>Киша на шрнавској цесџи</i>	64
<i>Шшо ме буди</i>	65
НЕВИДЉИВЕ НИТИ – ЈЕЛЕНА САРИЋ ЦВЕТКОВИЋ	66
<i>Mors – Deus Deorum</i>	66
<i>Зло међ људе</i>	67
<i>Сшугенџска</i>	68
НА ТРАДИЦИЈУ НАСЛОЊЕНЕ РИМЕ – ДУШКО Р. НЕДОВИЋ	70
<i>Тамо нејгје</i>	70
<i>Са величансџвенима</i>	70
<i>Украдена сјећања</i>	71
МЛАДИ ПИШУ ПОЕЗИЈУ – НИНА ПЕТРОВИЋ	73
<i>Мисли о Аншаршџику</i>	73
<i>Не волим речи</i>	73
<i>Плашно</i>	74
МИРИС ДУЊА У ПЕСМИ – МИЛЕ ЛИСИЦА	76
<i>Ојей миришу дуње</i>	76
<i>Слобода</i>	76
<i>Све швоје нежносџи су округле</i>	77
<i>Збоі шебе</i>	78
СЛОВО ЉУБВЕ – УНА РАДОВИЋ	79
<i>Усековање</i>	79
<i>Занимљива јенеца</i>	79
<i>Нада у зеници шрубе</i>	80
<i>Слово љубве</i>	80
ПЕСМЕ ВЕРИ И ТРАДИЦИЈИ – РАТКО ПОПОВИЋ	81
<i>Срџској хероини Маји Ковачевић</i>	81
<i>Орао свешјоі Саве</i>	82
ГЛОСЕ – ВЕРА СТЕПАНОВИЋ	87
***	87
<i>Кай швоје душе</i>	88
***	89
***	90
ДЕ-МОЛ – СУЗАНА ТАСИЋ	91
<i>Кад шлакао је цез</i>	91
<i>Док шихо свира блуз</i>	93
<i>Док свира де-мол</i>	94
НОВЕ КЊИГЕ	96
<i>Анђелко Заблаћански – Месечеве очи</i>	96
О јауцима страсти	96
Прећутано	100
Јунски сонет	100
Оном ко уме	101

<i>Марија Лазаревић – Брзовир</i>	102
Брзовир – игра којој морамо дораси.....	102
Предговор	104
Коњушар.....	104
Пљунута песма.....	105
ЕСЕЈ – Душан Милијић.....	106
<i>Мажуранић или Њеџош</i>	106
РАТНА ПРИЧА – АЛЕКСАНДРА МИШИЋ.....	115
<i>Ана</i>	115
ЈЕДНА ПРИЧА – АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ.....	122
<i>Несјоразум</i>	122
ЖИВОТНА ПРИЧА – НЕДА КОЗОМАРА	128
<i>Бијела униформа</i>	128
ПРИЧА ИЗ ЗАУМЉА – ДИНКО ОСМАНЧЕВИЋ.....	134
<i>Асе лежи</i>	134
ЗОВ МОРА – БОЈАНА МАРКОВИЋ.....	140
ПРИЧА О МИКИЈУ – КАТАРИНА ПЕШИЋ	141
ТРИ КРАТКЕ ПРИЧЕ – ЖЕЉКА БАШАНОВИЋ	144
<i>Кућа сенки</i>	144
<i>Рейоршажа</i>	145
<i>Бувина прича</i>	147
ПРИПОВЕТКА – ЈЕЛЕНА ТРАЈАНОВСКИ СТАНКОВИЋ	148
<i>Прича о жућким карираним џанџалонама која њо није</i>	148
РАДОСТ ЖУТЕ ЛУБЕНИЦЕ – ВЕСНА ЂУКАНОВИЋ	174
ПОВРАТАК ОГЊИШТУ – МИРКО СИМОВ БЈЕЛАЈАЦ.....	177

Упутство за сараднике *Суштине поетике* (www.knjizevnicasopis.com)

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, на А4 формату и маргинама по дифолту, писане ћирилицом или латиницом са употребом словних знакова ђ, ж, ч, ћ, ш. Све радове доставити писане фонтом Times New Roman, величина фонта 12, проред 1, 5. У противном радови неће бити узети у разматрање.

2. Мејл за ваше радове: sustinarpoetike@hotmail.com

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју мејл адресу, адресу становања и краћу биографију писану у трећем лицу једнине. Пожељна је и фотографија.

4. Документ обавезно означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

5. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера укупно, величина фонта 12 и проред 1, 5.

6. Конкурс је отворен током целе године.

7. Рукописе не враћамо, а необјављене радове не чувамо и не носимо никакву одговорност за њих.

8. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак штампаног издања нису предвиђени Правилником овог часописа: www.knjizevnicasopis.com/pravilnik

9. Часопис се може купити једино код издавача по цени 650 РСД по примерку. Средства можете уплатити на рачун Анђелко Заблаћански, Милана Недељковића 40, Глушци. Број рачуна 200—0000125047289—29, код банке Поштанска штедионица. Доказ о уплати доставити на горе наведену мејл адресу.

10. Штампано издање часописа не шаљемо ван Србије.

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СУШТИНА поетике : часопис за књижевност / главни и одговорни уредник Анђелко Заблаћански. – [Штампано изд.]. – Год. 5, бр. 56/57 (2018)– . – Глушци : Удружење поетских стваралаца, 2018– (Београд : Pharma Lab). – 21 cm

Доступно и на: www.knjizevnicasopis.com/. – Тромесечно.
– Преузима нумерацију од електронског издања. –
Друго издање на другом медијуму: Суштина поетике
(Online) = ISSN 2334– 9417
ISSN 2620– 0988 = Суштина поетике (Штампано изд.)
COBISS.SR– ID 267264012